

Ekososiaalisuus sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Heini-Sofia Alavuo

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2024

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

ALAVUO, HEINI-SOFIA:

Ekososiaalisuus sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä
Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö 66 sivua, joista liitteitä 19 sivua
Toukokuu 2024

Ekososiaalisuus tarkoittaa ekologisten ja sosiaalisten kysymysten yhteistarkastelua. Ekososiaalisuus sosiaalialan kontekstissa tarkastelee sosiaalisten ja ekologisten ongelmien yhteen kietoutuneisuutta. Ekososiaalisessa viitekehyksessä tunnistetaan ihmisen olemassaolon riippuvuus biofyysisestä luontoympäristöstä ja planeetan ekosysteemeistä sekä ihmisen ja luontoympäristön interaktiivinen vuorovaikutussuhde.

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta tarkastella, miten sosionomiopiskelijat lähestyvät opinnäytetöissään ekososiaalisuutta. Tämä tieto on koottu yhteen kirjallisuuskatsauksen synteessä. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehysenä toimi ekososiaalinen viitekehys, pääosin sosiaalialan kontekstissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä keskustelua ekososiaalisuudesta sosionomien keskuudessa, mahdollisesti laajemmin sosiaalialalla.

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsaukseen valikoitui 12 sosionomi- ja sosiaalialan tutkinnon opinnäytetyötä. Aineiston sisällönanalyysi on laadullista, teoriaohjaavaa analyysia. Sisällönanalyysi on toteutettu teemoitteluna teema-analyysitaulukoiden avulla.

Kirjallisuuskatsauksen johtopäätöksinä ekososiaalisuuden ilmeneminen sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä voidaan jaotella kolmeen osaan: ekososiaalisuutta tarkastellaan jonkinlaisena viitekehysenä tai näkökulmana, ekososiaalisuutta tarkastellaan yhdistettynä johonkin muuhun käsitteeseen, kuten ekososiaalinen sivistys tai ekososiaalinen hyvinvointi, tai ekososiaalisuutta tarkastellaan työmenetelmien kautta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että opinnäytetöiden tekijät hahmottavat ekologisen ulottuvuuden tärkeäksi osaksi sosiaalialan työtä.

Asiasanat: ekososiaalisuus, sosionomiopiskelija, kirjallisuuskatsaus, opinnäytetyö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

ALAVUO, HEINI-SOFIA:
Ecosocial in the Theses of Bachelor Students of Social Services
Narrative Literature Review

Bachelor's thesis 66 pages, appendices 19 pages
May 2024

The concept of “ecosocial” examines ecological and social questions together. Ecosocial in social work and social services observes how social and ecological issues link together. The ecosocial approach acknowledges the interactive relationship between the humans and the natural environment and the human existence’s dependency on the biophysical environment.

The purpose of this thesis was to examine how the bachelor students of Social Services have approached ecosocial themes in their bachelor theses. The method of examination was narrative literature review. The theoretical framework of this thesis was the ecosocial framework, principally in the context of social work and social services. The objective of this thesis was to create a conversation about ecosocial themes among the students of the subject and possibly also in the work field. The content analysis has been conducted by dividing the content into themes in theme analysis tables.

The conclusion of the literature review is that the appearance of ecosocial in the theses can be divided into three main categories: ecosocial as a framework or an approach, ecosocial combined with another concept e.g. wellbeing, or ecosocial as a work method in social services. The authors share an understanding that the social work field needs to consider the ecological dimension of life more thoroughly.

Key words: ecosocial, bachelor student of social services, literature review, thesis

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	EKOSOSIAALISUUS	7
	2.1 Ekokriisi – muutos on välttämätön.....	8
	2.1.1 Ekologisten ja sosiaalisten ongelmien syiden yhteen kietoutuneisuus	8
	2.1.2 Relationaalinen ihmiskäsitys	9
	2.1.3 Ekososiaalinen siirtymä ja ekologinen jälleenrakennus	11
	2.2 Ekososiaalisuus ja sosiaaliala	16
	2.2.1 Ekososiaalisuus ja sosionomin työkenttä	19
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
	3.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	22
	3.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	23
	3.3 Prosessikuvaus	24
	3.3.1 1. vaihe: Määrittely ja hakuprosessi.....	25
	3.3.2 2. vaihe: Aineistoanalyysi ja laadunarviointi	26
	3.3.3 3. vaihe: Muistiinpanot ja katsauksen kirjoittaminen	27
	3.4 Eettisyys, luotettavuus ja laadunvalvonta.....	28
4	ANALYYSI JA TULOKSET	30
	4.1 Synteesi	31
	4.1.1 Ekososiaalinen sivistys	31
	4.1.2 Ekososiaalinen hyvinvointi.....	33
	4.1.3 Ekososiaalinen viitekehys ja ekososiaalinen lähestymistapa	35
	4.1.4 Ekososiaalialan työ, ekososiaalinen työ, ekososiaalinen sosiaalityö	37
	4.1.5 Ekososiaalinen siirtymä	38
	4.2 Ekososiaalisuuden ”teemat” aineistossa	39
	4.3 Johtopäätökset.....	40
5	POHDINTA	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	48
	Liite 1. Hakuprosessi.....	48
	Liite 2. Teema-analyysit.....	52

1 JOHDANTO

“To be alive in this beautiful, self-organizing universe – to participate in the dance of life with senses to perceive it, lungs that breathe it, organs that draw nourishment from it – is a wonder beyond words.” – Joanna Macy

Tämän opinnäytetyön ytimessä on ymmärrys siitä, että planeettamme elämää kannattelevat ekosysteemit ovat kriisissä – ja kriisin taustalla on ihmislajin kestävä toiminta. Jatkuvaan talouskasvuun ja kulutukseen tähtäävä talousjärjestelmäme sekä siihen kytkeytyneet yhteiskuntarakenteet ovat johtaneet luonnonvarojen ylikulutukseen, luonnonympäristöjen tuhoamiseen, luontokadon syventämiseen, ympäristöjen pilaantumiseen ja ilmaston lämpenemiseen. Ihminen muuttaa ja on muuttanut toiminnallaan perustavanlaatuisesti kaikkea sitä, mikä on oman olemassaolomme ytimessä. Elämää biologisesti kannattelevien verkkojen lisäksi länsimainen yksilökeskeisyys ja elämän perustarpeiden, kuten ruoan ja hoivan, markkinoituminen, ovat repineet syviä haavoja myös sosiaalisiin elämän turvaverkostoihin, yhteisöllisyyteen ja yhteisvastuuseen. Opinnäytetyön taustalla on kaipaus löytää ja tutkia mahdollisia reittejä, joiden avulla toiminta ihmisen ja muun luonnon suojelemiseksi voisi lisääntyä ja integroitua vahvemmin ihmistoiminnan kaikille osa-alueille. Siksi tässä sosionomitutkimuksen opinnäytetyössä tarkastellaan ekososiaalisuutta, ekologisen ja sosiaalisen näkökulman yhteen kietoutumista.

Opinnäytetyön taustalla on puhtaasti subjektiivinen havainto siitä, että ekososiaalisuutta on omien sosionomiopintojeni aikana käsitelty hyvin vähän, eivätkä ekososiaaliset teoriat, käsitteet, viitekehykset tai työmenetelmät ole tulleet työelämässäkään harjoitteluiden tai työkokemuksen kautta juurikaan vastaan. Pohdin, kiinnostavatko ekososiaalisuuden teemat muitakin sosionomiopiskelijoita, ja pitkällisen ideaprosessin jälkeen päädyin tutkimaan sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöitä narratiivisen eli kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta. Vaikka opiskelijoiden kiinnostusta ei opinnäytetöistä voi mitata, on tämän opinnäytetyön tarkoitus kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta tarkastella, päätyvätkö sosionomiopiskelijat käsittelemään opinnäytetöissään ekososiaalisuutta ja jos päätyvät, niin millä tavoin. Aineisto koostuu kahdestatoista opinnäytetystä. Tämä tieto

on koottu yhteen kirjallisuuskatsauksen synteessissä. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehysenä toimii ekososiaalinen viitekehys, pääosin sosiaalialan kontekstissa. Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella sosionomiopiskelijoiden näkökulmia ekososiaalisuuteen sekä lisätä keskustelua ekososiaalisuudesta sosionomien keskuudessa, mahdollisesti myös laajemmin sosiaalialalla.

Aloitan opinnäytetyöni tarkastelemalla ekososiaalisuutta ekokriisin taustasyiden, relationaalisen ihmiskäsityksen sekä ekososiaalisen siirtymän kautta. Tämän jälkeen tarkastelen ekososiaalisuutta sosiaalialan yhteydessä ja tarkemmin vielä sosionomin työnkuvan kautta. Seuraavaksi kuvaan opinnäytetyön toteutuksen ja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimusmenetelmänä. Tämän jälkeen esittelen aineiston, sen analyysin, synteessin ja johtopäätökset. Viimeisenä on oma pohdintaosuuteni. Opinnäytetyön liitteinä ovat kirjallisuuskatsauksen hakuvaihe sekä teema-analyysitaulukot.

2 EKOSOSIAALISUUS

Taustoitin ensin tämän opinnäytetyön lähtökohtia ekososiaalisuuden tarkastelulle perehtymällä eko(sosiaalisen)kriisin taustoihin, relationaaliseen ihmiskäsitykseen sekä ekososiaaliseen transformaatioon. Tämän jälkeen määrittelen ekososiaalisuuden käsitteen lyhyesti opinnäytetyön kannalta merkityksellisin osin. Koska tämä opinnäytetyö on sosiaalialan opinnäytetyö, olen rajannut ja keskittänyt ekososiaalisuuden käsitteen määrittelyn pääosin sosiaalialan kontekstiin. Viimeisenä tarkastelen teoriaosuudessa ekososiaalisuutta sosionomin työn kautta.

Ekososiaalisuus yhdistää ekologian ja sosiaalisen (Pulkki, Varpanen & Mullen 2020, 351). Ekososiaalisuus on sateenvarjokäsite monenlaisille toisistaan poikkeaville ajattelutavoille, jotka pyrkivät ratkaisemaan ekologisia ja sosiaalisia yhteen kietoutuneita ongelmia (Pulkki & Takkinen 2022, 62; Närhi & Matthies 2001; Pulkki ym. 2001). Pulkki ym. (2020, 351–352) mukaan ekososiaalisuudessa merkitys linkittyy aina sosiaaliseen vuorovaikutukseen ekologisessa kontekstissa. He määrittelevät sosiaalisen huoleksi kanssaihmisistä: heistä joiden elinolot ja elämäntilanteet ovat syystä tai toisesta epäonniset. Ekososiaalisuudessa huoli muista laajenee ihmisistä myös muuhun olevaan. Samassa artikkelissa ekologian määrittely pohjautuu osin Timothy Mortonin toteamukseen, että ekologia linkittyy yhteis- ja rinnakkaiseloon: olemassaolo on aina yhteiseloä, "existence is always coexistence". (Pulkki ym. 2020, 351; Morton 2016.) Pelkistettynä ekososiaalisuus tarkoittaa sitä, että "ekologiset prosessit ovat läsnä inhimillisessä yhteiskunnallisessa elämässä" (Kuukka 2019, 14; Haila 2010).

Ekososiaalisuus voidaan määritellä viitekehyyksi, näkökulmaksi tai jopa paradigmatoksi, sillä ekososiaalisuuden tavoitteena on muuttaa nykyistä paradigmaa eli ajattelutapaa ja tarjota vaihtoehtoa (Kuukka 2019, 15; Hirvilampi & Helne 2014). Tässä opinnäytetyössä ekososiaalista viitekehystä tarkastellaan erityisesti sosiaalialan kontekstissa, ja se määritellään tarkemmin kohdassa 2.2.

2.1 Ekokriisi – muutos on välttämätön

Elämme suuren ristiriidan aikaa – vaikka tiede on jo pitkään varoittanut ekologisista ongelmista (esim. IPCC 2023), kuten ilmaston lämpenemisestä, ympäristön saastumisesta ja luontokadosta – on näiden ongelmien annettu kriisiytyä elämää uhkaaviksi, samalla kun yhteiskuntamme ja talousjärjestelmämme toimivat kuin mitään kriisiä ei olisi olemassakaan. Osassa maailmaa uhat ovat todellisuutta jo nyt, vaikka täällä meillä kyse on vielä osin lähitulevaisuuden haasteista.

2.1.1 Ekologisten ja sosiaalisten ongelmien syiden yhteen kietoutuneisuus

Ekologisen jalanjäljen laskelmien mukaan ekologisesti kestävä raja ylitettiin jo 1980-luvulla, ja vuonna 2007 ihmiskunta olisi tarvinnut 1,5 maapallon biokapasiteetin. Tärkeää on huomioida, että kaikki ihmiset eivät kuitenkaan kuluta saman verran, vaan luonnonresurssien kulutus on jakautunut hyvin eriarvoisesti, vaikka kulutusten ympäristövaikutukset ovat yhteisiä. (Helne, Hirvilammi & Laatu 2012, 32–33.) Ekologisten rajojen ylittämistä voidaan hahmottaa myös tutkimalla maapallonlaajuisia kynnsarvoja, kuten sukupuuttoaalton nopeus, maankäytön muutos, makeanveden käyttö, fosforikierto, typpikierto, merten happamoituminen, ilmastonmuutos, yläilmakehän otsonikato, kemiallinen saastuminen sekä ilmakehän hiukkaset. Näistä tutkijoiden mukaan turvallinen raja-arvo on ylitetty jo ilmastonmuutoksessa, luonnon monimuotoisuuden häviämisessä sekä typpikierrossa, ja turvalliset rajat ovat lähestymässä muissakin kynnsarvoissa. Keskinäisriippuvuuksien vuoksi jo yhdenkin rajan ylittyminen vaarantaa muitakin rajoja. (Helne ym. 2012, 33.)

Nykyinen teollinen ja kapitalistinen elämäntapamme ja talousjärjestelmämme, monin osin siis ihmisen sosiaalinen toiminta, on synnyttänyt ekologisen kriisin, joka vaikuttaa kaikkeen vuorovaikutukseen toisten elollisten ja elottomien olemisen muotojen kanssa. Taustalla on ihmiskeskeisyys. (Pulkki & Takkinen 2022, 63.) Yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla näkyvällä markkinaehtoistumisella on monialaisia vaikutuksia, kun yhteydet itseän, muihin ihmisiin, yhteiskuntaan, muu-

hun luontoon sekä menneisyyteen ovat muuttuneet välineellisiksi ja merkityksetömyyden, tarkoituksettomuuden sekä arvottomuuden kokemukset yleistyvät (Salonen & Bardy 2015, 5; Benzer 2011; Taylor 1995). Myönteinen kehitys tarkoittaa nykyisen talousjärjestelmän sisällä kulutuksen ja markkinoiden kasvua. Tämä luonnonvarojen ylikulutukseen ja jatkuvaan kasvuun pohjautuva järjestelmämme on kuitenkin murentumassa ylittäessämme rajallisen planeetan rajallisen kantokyvyn. Markkinoiden kasvusta syntyvät kehityksen hyödyt ja haitat jakautuvat myös epäoikeudenmukaisesti. (Salonen & Bardy 2015, 4.)

Aiheuttamistaan ongelmista huolimatta talouspolitiikka hallitsee yhä vahvemmin yhteiskunnallista päätöksentekoa ja talouden alan laajentuminen sekä markkinariippuvuuksien vahvistuminen on ongelmallista niin ihmisten kuin luonnonympäristönkin hyvinvoinnin kannalta. Talousjärjestelmä ei huomioi toiminnan ulkoisvaikutuksia, kuten köyhyyttä tai luonnon saastumista. Tällaiset haitat ovat kuitenkin jatkuvaan vaurastumiseen pohjautuvan, vaurauden ja kulutuksen epätasa-arvoisuutta ylläpitävän järjestelmän todennäköinen, miltei välttämätön seuraus, jossa haitat jäävät osaksi sosiaalista järjestelmää ja ekosysteemiä. (Helne ym. 2012, 12; Eriksson ja Andersson 2010.)

Tämän ajan ekososiaaliset ongelmat, kuten yllä mainittu ekokriisi, resurssiniukuus, rasismi, eriarvoisuuden eri muodot, ihmisen ylivalta ja globaalien talousjärjestelmän haasteet (Pulkki & Takkinen 2022, 65) saavat miettimään, onko taloutta ja harvojen etua palvelevan järjestelmän alla järkevää tai edes mahdollista enää elää.

2.1.2 Relationaalinen ihmiskäsitys

Talouden asettaminen ekologisten elämän perusedellytysten edelle on lyhytnäköistä ja kestämatöntä. Ihminen ei ole elossa ilman muuta luontoa – tarvitsemme happea, vettä ja ravintoa pitääksemme kehomme elossa. Sosiaalisena lajina tarvitsemme selviytymiseen myös toisiamme, sillä toisiltamme saamme turvaa, läheisyyttä, tukea ja jaettuja resursseja. Opinnäytetyön taustalla on relationaalinen ajattelutapa ja ihmiskäsitys. Relationaalinen ihmiskäsitys esitellään opinnäytetyössä siksi, että siinä, kuten ekososiaalisuudessa hahmotetaan ihmisen elämää

värittävä vuorovaikutusten verkko, jota ilman emme ole olemassa. Verkko käsittää niin biofyysiset kuin sosiaaliset ja kulttuuriset vuorovaikutussuhteet ja riippuvuussuhteet: olemassaolomme pohjautuu monin tavoin vuorovaikutukseen.

Tuuli Hirvilammi (2015, 62) toteaa, että relationaalisessa ajattelutavassa ihminen nähdään osana luontoa, luonnon olentona, eikä ihmistä siksi voida tarkastella luonnosta irrallisena. Hirvilammen mukaan ihminen on konkreettisesti osa luontoa: ihmistoiminnan ja luonnon välillä virtaa jatkuvasti materiaa ja energiaa. Relationaalisen ihmiskäsityksen ytimessä on ymmärrys siitä, että ihminen on biologisfyysinen olento, mutta relationaalinen ihmiskäsitys korostaa myös ihmisten riippuvuutta toisistaan: ihmiset ovat systeemien ja verkostojen osia. (Hirvilammi 2015, 62–65.) Hirvilammen mukaan relationaalinen ihmiskäsitys tunnistaa ihmisyhteisöjen riippuvuuden ekosysteemeistä. Niinpä muuta luontoa ei voida hahmottaa vain vuorovaikutussuhteena tai resursseina, vaan se tulisi nähdä koko ihmislajin olemassaolon ja toiminnan mahdollistajana. (Hirvilammi 2015, 63; Lähde 2013)

Relationaalinen ihmiskäsitys vaikuttaa ekososiaalisten käsitteiden ja teorioiden, kuten ekososiaalisen sivistyksen, taustalla (Pulkki, Foster & Keto 2022, 119). Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman periaatteiden taustalla on ymmärrys siitä, että koko inhimillinen elämä voidaan palauttaa laajasti määrittävään ekologiseen ja sosiaaliseen todellisuuteen (Salonen 2014, 34; Ehrlich & Ehrlich 2013). Ihminen on osa itseään isompaa kokonaisuutta, ja myös ihmisen käsitys itsestä sekä ympäröivästä todellisuudesta kehittyi ekologisessa ja sosiaalisessa todellisuudessa, keskinäisriippuvuuksien verkostossa, joka on laajempi kuin ihmisyhteisö. Mitään inhimillisen elämän osa-aluetta ei voi erottaa toisista ihmisistä tai luonnosta. (Salonen 2014, 39.) Ekososiaalisuuden paradigma on siis relationaalinen, eli siinä tunnistetaan todellisuuden rakentuvan suhteessa johonkin: suhteessa niin muihin ihmisiin, eliöihin kuin luontoympäristöön (Kuukka 2019, 14; Helne & Hirvilammi 2015).

2.1.3 Ekososiaalinen siirtymä ja ekologinen jälleenrakennus

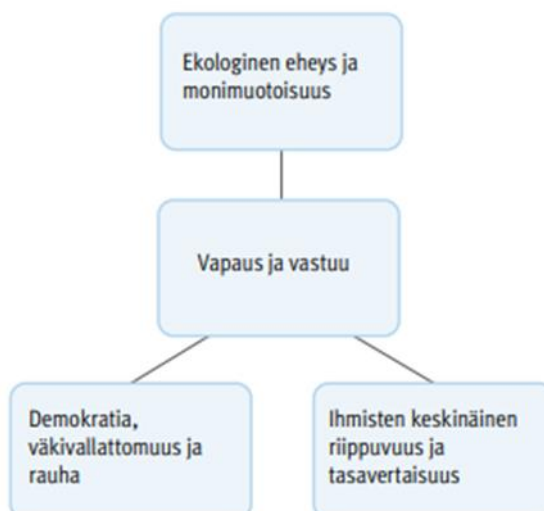
Jos haluamme säilyttää elämän mahdollisuudet tuleville sukupolville ja vähentää nykytilanteen synnyttämää epäoikeudenmukaisuutta, tuhoa ja kärsimystä, tarvitsemme akuuttia muutosta kohti kestävästä elämäntapaa. Yksi vastaus tähän voi löytyä ekososiaalisen siirtymän ajatuksesta.

Ekososiaalinen siirtymä eli transformaatio viittaa päätöksentekijöiden, aktivistien ja tutkijoiden pyrkimykseen luoda kestävästä muutosta niin käytännössä kuin käsitteellisesti. Ekososiaalinen siirtymä yhdistää ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset kestävyysulottuvuudet ja keskittyy sosiaalisen ja ekologisen kestävyysyhteen linkittyvyyteen. Ekososiaalisen siirtymän käytännön osa-alueita ovat esimerkiksi ruoantuotanto, asuminen ja paikallishallinto. (Matthies 2016, 17.) Ekososiaalisessa siirtymässä voidaan erottaa kaksi vaihetta. ”Historiallinen siirtymä” tarkoittaa muutosta agraarisesta järjestelmästä teolliseen järjestelmään, joka perustuu fossiilisiin polttoaineisiin ja monenlaiseen eri teknologiaan. Vaikka tämä muutos on läntisissä yhteiskunnissa historiaa, on se tämänhetkinen kehitys monissa muissa yhteiskunnissa. ”Uusi siirtymä” on siirtymä pois fossiilista polttoaineisto kohti uusiutuvia energianmuotoja, ja tätä muutosta tulisi nopeuttaa suurimpien katastrofien välttämiseksi. (Matthies 2016, 19–20.)

Ekososiaalinen sivistys

Ekososiaalisen siirtymän arvopohjaa voidaan lähestyä ekososiaalisen sivistyksen kautta. Ekososiaalisen sivistyksen arvoja ovat vastuullisuus, kohtuullisuus sekä ihmistenvälisyys (Salonen & Bardy 2015, 8). Salosen (2012, 137) mukaan arvoperusta on jäsennettävissä neljään arvoaspektiin, ks. kuvio 1:

Kuvio 1. Ekososiaalisen sivistyksen perustana olevat arvot.

Kuvio 1. Ekososiaalisen sivistyksen perustana olevat arvot. (Salonen A. O. 2012, 137)

Vapauden ja vastuun tasapaino on meta-arvo, jonka alle kaikki muut arvot asetuvat. Meillä on vapaus käyttää luonnonresursseja mutta vastuu huolehtia niiden riittämisestä myös muille ja tulevaisuuden sukupolville. Ekologinen eheys ja monimuotoisuus liittyvät ihmisen perustarpeisiin ja monimuotoisen elämän säilyttämiseen, sen tunnistamiseen, että olemassaolomme on riippuvainen muusta luonnosta ja ekosysteemeistä. Ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasavertaisuus ovat perustana ihmisten väliselle yhteiselämälle. Demokratia, väkivallattomuus ja rauha turvaavat erilaisten ihmisten kohtaamista, yhteyttä ja yhteistoimintaan osallistumista. (Salonen 2012, 137–138.)

Ekososiaalisen sivistyksen ytimessä on hyvän elämän tavoittelu maapallomme rajojen sisällä. Tämä muutos vaatii nykyisen elämän tärkeysjärjestyksen kääntämistä päälalteen. Hierarkiassa ensisijaisena tulisi olla elämän edellytysten turvaaminen eli ekologiset kysymykset, ja elämän edellytysten turvaaminen tuleville sukupolville. Tämä on ensisijainen kriteeri poliittiselle päätöksenteolle sekä nyky-sukupolven elämäntavoille. Toiseksi tärkein kriteeri on luovuttamattomat ihmisoi-keudet eli arvokkaan elämän mahdollisuuksien puolustaminen ihmisyyden tähden. Kolmas ihmisen toiminnan kriteeri on vakaan talouden vaaliminen, eli rajal-listen resurssien mahdollisimman tehokas jakaminen kaikkien perustarpeet tyydyttäen. (Salonen & Bardy 2015, 6.)

Salonen ja Bardy (2015,7) toteavat, että keskinäisriippuvuudet ilmenevät erilaisina yhteen kietoutumina, ketjureaktioina tai kiertokulkuina. Ekososiaalisen sivistyksen perustan muodostavat elämän edellytysten tärkeysjärjestyksen hahmottaminen sekä ekologisten ja sosiaalisten kysymysten tarkastelu yhdessä.

Ihmiskeskeisyydestä elämäkeskeisyyteen

Yksi keino kohti ekososiaalista siirtymää voi löytyä asioiden keskinäisriippuvuuksien ja vuorovaikutussuhteiden monialaisesta yhteistarkastelusta. Vaikka talouskasvun tavoitteesta luopuminen on nyky-yhteiskunnassa valtava ja vielä ratkaisematon haaste (Helne ym. 2012, 104) on haaste vastaanotettava elämän vuoksi. Koska ekologisen kestämyyden taustalla on ihmiskeskeisyys, voidaan kestävyys saavuttaa kulttuurisen ja sosiaalisen muutoksen keinoin (Helne ym. 2012, 105). Ekososiaalista kestävyyttä tarkastellessa ekologinen ja sosiaalinen kestävyys tulee huomioida kokonaisuutena. Yhteiskunnan nykykehitystä tarkastellaan kriittisesti ja tunnustetaan se, että ekologisten ongelmien taustasyitä voidaan usein linkittää sosiaalisen kehityksen ongelmiin, ja myös toisin päin. (Matthies, Närhi & Ward 2001, 12.) Ekologiset riskit linkittyvät sosiaalisiin ongelmiin, sosiaaliseen epätasa-arvoon sekä sosiaalisiin muutoksiin niin paikallisesti kuin globaalisti. (Matthies 2001, 127).

Kuten todettu, ihmiskeskeinen eli antroposentrinen ajattelu ja maailmankuva vaikuttavat vahvasti ekologisen kriisin taustalla. Arto Salonen (2012, 140) toteaa, että ihmiskeskeisessä maailmankäsityksessä inhimillinen elämä on muuta elämää arvokkaampaa. Tämä ihmiskeskeisyys ja siitä Salosen mukaan seuraava luonnosta vieraantuminen voivat luoda harhan ihmisen ylivertauudesta, vaikka tosiasiallisesti kaikki, mitä ihminen tarvitsee, tulee luonnosta, ja palautuu luontoon. Salonen esittelee kirjoituksessaan myös kaksi muuta maailmankäsitystä. Elämäkeskeisessä maailmankäsityksessä todellisuutta hahmottaessaan ihminen pyrkii arvioimaan ja oikeuttamaan omaa toimintaansa suhteessa inhimillisestä elämästä poikkeaviin elämän muotoihin, kuten eläimiin ja kasveihin. Ekosysteemikeskeisessä maailmankäsityksessä myös eloton osa koetaan itseisarvoiseksi osaksi luontoa, ja ihminen nähdään osana elollista ja elotonta ekosysteemiä.

Kestävä kestävyys

Yksi polku kestävämmän elämän rakentamiseen löytyy myös kestävyiden käsitteen uudelleentarkastelusta. Vaikka ”kestävä kehitys” ja sen rinnakkaiskäsitteet ovat osa niin politiikkaa, tutkimusta kuin yhteiskunnallista keskustelua, toimivat ne usein kuitenkin talouden ehdoilla. Pasi Heikurinen (2014, 11) erottelee heikon ja vahvan kestävyiden toisistaan. Heikossa kestävydessä taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen pääoma ovat korvattavissa toisillaan, eli yhden vähentymistä voidaan korvata toisen lisääntymisellä. Tässä kestävyiden ajatuksessa luonto nähdään objektina, korvattavissa olevana ja ihmisen hallittavana. Voidaan siis sanoa, että tämä kestävyiden ajatus pohjautuu ihmiskeskiseen ajatteluun. Heikurisen mukaan (2014, 11–12) vahva kestävyys on lähes vastakkainen heikolle kestävyydelle. Siinä taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen pääoma ovat toisiinsa täydentäviä, mutta ne eivät voi korvata toisiaan. Tässä ajattelussa ihmisen tuottama pääoma ei voi korvata luonnonresursseja ja -prosesseja, minkä vuoksi luonnonpääomaa tulee suojella ja ekosysteemien rajoja kunnioittaa. Vahvassa kestävyysajattelussa ihminen on osa luontoa, ei sen hallitsija eikä siitä irrallinen. Ekososiaalisessa transformaatioissa pyritään ympäristön, talouden ja sosiaalisten intressien tasapainoon, ja myöhemmin kriteereihin on lisätty myös kulttuurien tasapaino, jolla huomioidaan erityisesti alkuperäiskansat (Matthies & Närhi 2014, 101). Kestävän kehityksen ydinkysymyksenä on etsiä tasapainoa luonnon ja ihmisen riippuvuussuhteessa (Matthies & Närhi 2014, 102).

Kestävälle pohjalle rakentuvassa ekososiaalisessa hyvinvoinnissa edellytetään syvällistä sosiokulttuurista muutosta, joka tarkoittaa muun muassa tarpeiden radikaalia vähentymistä sekä siirtymää tuotannon ja kulutuksen kasvusta sisäiseen kasvuun. Tie kohti oikeaa kestävyttä alkaa tarpeiden uudelleenarvioinnin lisäksi myös kulutuksen vähentämisestä, josta toivottavasti seuraa loitontuminen kasvutaloudellisesta ja lopulta ehkä täysi irtaantuminen siitä, samalla kun uusia käytäntöjä syntyy. (Heikurinen 2014, 15–16.)

Ekologinen jälleenrakennus

Suomalainen itsenäinen monitieteinen tutkimusyksikkö BIOS (2019) on tutkinut ekologista jälleenrakennusta, eli fossiilisista polttoaineista irtaantumista sekä

päästöjen ja luonnonvarojen pudottamista kestäväälle tasolle. Ekologisessa jälleenrakennuksessa pyritään uudistamaan asumisen, liikkumisen, ruoan ja energiantuotannon infrastruktuurit ja käytännöt sekä edistämään kulttuurista muutosta. Prosessia kuvataan jälleenrakennukseksi juuri siksi, että siinä tunnistetaan nykyisten infrastruktuurien ja käytäntöjen kestämyys ja tarve kehittää ekologisesti kestävää tuotantoa sekä kulutuksen rakenteita ja tapoja. Ekologisen jälleenrakennuksen kohteet ovat BIOS-yksikön (2019) mukaan tunnistettavissa, kun tarkastellaan mistä aineellisista, sosiaalisista ja henkisistä seikoista planeetan rajojen sisällä pysyvä hyvinvointi on riippuvainen. Näiden riippuvuuksien tunnistamisen jälkeen tarvitaan huolenpitoa ja hoivaa välttämättömille elämän tukirakenteille, eli ekologisille järjestelmille, yhteisöille ja kulttuurille. Ekologisen jälleenrakennuksen aikataulu on tiukka, sillä muutoksilla on kiire ja ekologiset kriisit uhkaavat koko ihmiskunnan olemassaoloa. Siksi BIOS-yksikön (2019) näkemyksen mukaan ekologinen jälleenrakennus tarvitsee julkisen vallan ohjausta ja kokonaisnäkemystä.

Ekososiaalinen siirtymä ja sosiaaliala

Kun ekologisen jälleenrakennuksen urakkaa tarkastellaan sosiaalialan näkökulmasta, voidaan sosiaalialan roolia tarkastella sosiaalialan perimmäisen tarkoituksen kautta. Talentian ilmastokäsikirjassa (2023, 9) tämä tarkoitus määritellään elämän tukemiseksi. Koska elämän perusedellytykset ovat fossiilikapitalistisen ylikulutuksen myötä uhattuna, voidaan vaatimus kokonaisvaltaiselle muutokselle nähdä vastauksena tähän sosiaalialan ydintehtävään. Sosiaaliala voi osallistua muutokseen ja etsiä ratkaisuja uudistamalla etiikkaa, tietopohjaa, toimintokäytäntöjä sekä instituutioita niin, että ne tunnistavat elämän ekologisen perustan ja keskinäisriippuvuudet. Sosiaaliala voi muutoksessa hyödyntää olemassa olevaa tietoa esimerkiksi haavoittuvuuden ja epätasa-arvon ymmärryksestä. Sosiaalialan osaamista on myös arjen, hoivan ja tuen tukeminen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolustaminen, ruohonjuuritason työ yhteiskuntarauhan puolesta sekä yhteistyö samaan suuntaan kulkevien kanssa. Ekososiaalinen viitekehys on yhtenäinen ekologisen jälleenrakennuksen periaatteiden kanssa. (Talentia 2023, 9–10.)

2.2 Ekososiaalisuus ja sosiaaliala

Ekokriisin aiheuttamat haasteet, sosiaaliset ongelmat ja muutokset ovat sekä globaaleja että lokaaleja. Muutokset koskettavat kaikkia ihmisiä, vaikka ne eivät suoranaisesti vaikuttaisi juuri meihin suomalaisiin vielä tässä hetkessä. Sosiaalialan työn tehtävä on vastata yhteiskunnallisiin haasteisiin sekä etsiä ja luoda kestäviä käytäntöjä, joilla voidaan edistää kestävästä kehityksen tavoitteita sekä torjua inhimillistä hätää niin nykyisillä kuin tulevilla sukupolvilla. (Miettinen 2022, 97.)

Ekososiaalinen lähestymistapa yhdistää sosiaalityön eri teoreettisia tulokulmia ja juuria aina 1970-luvulta lähtien vastauksena modernin yhteiskunnan ekologiseen kriisiin. Ekososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä tarjoaa holistisia tapoja tarkastella elinympäristöjä sekä konkreettisia askelia niin osallisuuden lisäämiseksi paikallisessa päätöksenteossa kuin kestävyuden vaatimuksiin vastaavien sosiaalialan teorioiden luomiseksi (Matthies, Närhi & Ward, 2001, 8.)

Matthies ja Närhi (2014, 91) ovat tiivistäneet ekososiaalisen lähestymistavan saateenvarjokäsitteeksi, jonka alla voidaan tarkastella usein eri tavoin ihmisen ja elinympäristön vuorovaikutussuhdetta sosiaalityössä. Painotuserot syntyvät radikaaliuden asteesta ja lähestymistavassa ympäristökysymyksiin. He jäsentävät (2014, 91; Matthies 1993; Närhi & Matthies 2001; Närhi 2004) ekososiaalisen viitekehityksen kahteen teoreettiseen pääsuuntaan, systeemiteoreettiseen ja ekokriittiseen. Systeemiteoreettisessa painotuksessa korostetaan sosiaalisen ympäristön merkitystä kasville ja hyvinvoinnille sekä kokonaisvaltaista systeemistä ajattelua sosiaalityön interventioissa. Kokonaisvaltaisuuden avulla voidaan hahmottaa paremmin asiakkaan elinympäristön ja hyvinvoinnin väliset suhteet. (Matthies & Närhi 2014, 92). Systeemiteorian kritiikiksi on esitetty se, että sosiaalityön tehtäväksi jää siinä ihmisten sopeuttaminen olemassa olevaan elinympäristöön ja sen muutoksiin. Systeemiteoria nähdään myös liian neutraalina ja ei-poliittisena. (Matthies & Närhi 2014, 92)

Ekokriittisessä suuntauksessa kyseenalaistetaan länsimaista jatkuvan taloudellisen kasvun yhteiskuntamallia sekä luonnonvarojen ja ihmisten resurssien hyväksikäyttöä voitontavoittelun nimissä. Suuntauksessa perinteiset sosiaalipolitiikan

kysymykset laajentuivat ekologisen tietoisuuden myötä ekososiaalisiksi kysymyksiksi. Ekokriittisen suuntauksen sisällä sosiaalityöltä vaaditaan oman toiminnan sekä yhteiskunnallisen kehityssuunnan reflektointia kestävyiden kriteerien kautta. 2000-luvun alusta alkaen kansainvälisessä ekososiaalisessa keskustelussa on ekokriittisen näkökulman painotuksen lisäksi näkynyt pyrkimys synteesiin näiden kahden teorian kesken. (Matthies & Närhi 2014, 92–93.)

Sekä systeemiteoreettinen että ekokriittinen näkökulma korostavat ihmisten ja muun luonnon välistä interaktiivista vuorovaikutussuhdetta. (Matthies & Närhi 2018, 209). Sosiaalityön on tarkasteltava mitä ihmisen, ympäristön ja luonnon välinen suhde sille merkitsee. Sosiaalityön yksi tärkeimmistä periaatteista on ollut jäsenyys ihmisestä ympäristössään, ja tämän näkemyksen mukaan tulee ihmisen ja ympäristön suhdetta tarkastella vastavuoroisena, huomioiden että molemmat vaikuttavat toisiinsa. Näin ollen niin kuin ihminen, ei sosiaalityökään ole irrallinen muusta luonnosta. (Närhi 2015, 323.) Ekososiaalisen lähestymistavan lisäksi sosiaalialan kontekstissa puhutaan syväekologisesta, ekospiritualistisesta, vihreästä, sosioekologisesta sekä ympäristösosiaalityöstä. Näiden kaikkien lähestymistapojen yhdistävä tekijä on sosiaalityön ymmärryksen laajentaminen siihen, että ihmiset ovat olennaisesti osa luontoa (Matthies & Närhi 2018, 209; 2016).

Ekososiaalisen viitekehyksen mukaan sosiaalialan rooli on pyrkiä lokaaliin ja globaaliin järjestelmätason ymmärrykseen kestävyiden ja kestäättömyyden kysymyksiin liittyvistä ilmiöistä. Viitekehyyksessä tunnistetaan ongelmien globaalit juurisyyt ja monitasoisuus samalla, kun niihin pyritään vaikuttamaan lokaalisti. (Talentia 2023, 9; Närhi 2022.) Globaali ympäristökriisi voidaan nähdä myös sosiaalityön ammatin kriisinä, sillä länsimainen sosiaalityö ei ole onnistunut tavoitteidensa mukaisesti puolustamaan köyhiä ja edistämään sosiaalista oikeudenmukaisuutta, eikä puuttamaan globaaleihin ja paikallisiin ympäristökysymyksiin eli köyhyyden ja sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden taustatekijöihin. (Matthies & Närhi 2014, 94; Dominelli 2012; Gray & Coates 2012.) Sosiaalialan työtä ei voida irrottaa globaalista kontekstista: esimerkiksi köyhyyttä vastaan taistellessa sosiaalityössä on kyettävä puuttamaan globaaleihin talouden rakenteisiin. (Matthies & Närhi 2014, 95.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on julkaissut ammattieettiset ohjeet kestävämpään sosiaalialan työhön. Sosiaalialan arvoja ovat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, osallisuuden edistäminen, henkilön kokonaisvaltainen huomioiminen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Talentia 2022, 10–23). Näiden arvojen voidaan nähdä linkittyvän vahvasti esimerkiksi yllä lueteltuihin ekososiaalisen sivistyksen arvoihin. Vuonna 2023 tämän ammattieettisen julkaisun lisäliitteeksi julkaistiin Sosiaalialan ilmastokäsikirja täydentämään ammattietiikkaa ilmastonmuutoksen näkökulmasta. Käsikirjassa todetaan, että tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen vaikutukset ja siihen kytkeytyvät ilmastotoimet tulevat väistämättä olemaan osa sosiaalialan ammattilaisten toimintaa (Talentia ry 2023, 3). Voidaan kuitenkin jo väittää, että ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat osa sosiaalialan ammattilaisten työtä Suomessa jo nyt – esimerkiksi lisääntynyt pakolaisuus ja maahanmuutto linkittyvät ilmastonmuutoksen vaikutuksiin globaalissa etelässä, jossa kuivuus, resursiniukkuus ja niiden vaikutuksista syntyvät konfliktit pakottavat tai ohjaavat ihmisiä lähtemään paremman elämän toivossa muualle. Vuodesta 2008 saakka yli 376 miljoonaa ihmistä on joutunut siirtymään tai pakenemaan asuinpaikastaan ilmastokatastrofien vuoksi (Apapa, J. & Harju, S. (toim.) 2023, 2).

Käsikirjassa todetaan, että sosiaalialan näkökulmasta ekokriisin seuraukset ovat pahimmillaan katastrofaalisia. Seuraukset ovat myös epäoikeudenmukaisia, sillä ne koskevat eniten köyhiä ja marginalisoituneita ihmisiä, jotka ovat kriisin syntyyn vähiten osallisia. (Talentia ry 2023, 7.) Vaikka ilmastonmuutoksen seuraukset koskettavat tutkimusten mukaan kaikkialla, ovat vaikutukset suurimpia köyhien ja vähiten saastuttavien elämässä (Närhi 2015, 322). Tämä niin ilmaston lämpenemisessä kuin muissakin 2020-luvun kriiseissä ilmenevä vastuun ja seurausten epäsuhta on olennainen osa myös sosiaalialan työtä – sosiaalialalla työskennellessäänkin paljolti kasaantuneiden vaikutusten parissa.

2.2.1 Ekososiaalisuus ja sosionomin työkenttä

Sosionomitutkinnon voi suorittaa suomalaisessa ammattikorkeakoulussa, ja oikeus harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä haetaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta Valvirasta (Valvira n.d.). Sosionomin ammatti on laillistettu ja nimikesuojattu sosiaalihuollon ammattihenkilölain mukaisesti (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilölaista 2015/817).

Sosionomin koulutuksellista osaamista kuvataan sosionomin ammattikorkeakoulutuksen kompetensseilla. Näitä kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, sosiaalialan asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (SOAMK 2023). Näiden kompetenssien pohjalta voidaan arvioida, että sosionomikoulutuksesta valmistuneilla ammattilaisilla on monenlaisia valmiuksia ekososiaalisen viitekehyksen sisällä toimimiseen. Koska sosionomit työskentelevät konkreettisen asiakastyön rajapinnoilla, on heillä ymmärrystä eri asiakasryhmien elämäntilanteisiin ja poliittisen päätöksenteon, yhteiskuntarakenteiden ja sosiaalisten sekä ekologisten ongelmien vaikutuksista.

Sosiaalialan ydintä ovat ihmisten väliset suhteet sekä ihmisten suhde lähiympäristöönsä ja yhteiskuntaan, ja nämä suhteet ilmenevät vuorovaikutuksessa. Sosionomi toimii työssään kaikilla vuorovaikutussuhteiden eri tasoilla: yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoilla. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2020, 78). Ekososiaalisessa viitekehyksessä tämä vuorovaikutussuhteiden tarkastelu sisältää myös ekologisen ympäristön ulottuvuuden tarkastelun. Sosionomin AMK-tutkinnon osaamistavoitteena on kouluttaa alalle sellaisia ammattilaisia, jotka pysyvät kehittämään ja uudistamaan sosiaalialaa, ja tutkinnolla pyritään laaja-alaiseen ja vahvaan ammatilliseen osaamiseen. (Hussein 2023, 15). Sosionomin osaamiseen kuuluu kyky etsiä ja arvioida olemassa olevaa tieteellistä tietoa ja hyödyntää sitä oman työnsä pohjana. Tieto ohjaa sosionomia kohti ennakoitavia muutostarpeita. (Raatikainen ym. 2020, 84.) Myös tämän osaamisen vuoksi sosionomit voidaan nähdä edelläkävijöinä esimerkiksi yllä mainitussa ekososiaalisessa siirtymässä.

Ammattikorkeakouluopinnoissa yhdistyvät teoria ja käytäntö (Raatikainen ym. 2020, 23) minkä vuoksi sosionomikoulutus voi tarjota hyvät valmiudet juuri ekososiaaliseen työhön. Eeva-Mari Miettisen (2022, 98) mukaan sosiaalialan ammattilaisten kokemusten mukaan ekososiaalisuuteen liittyvä keskustelu on työkentällä koettu abstraktiksi, ja sen käytännön tarkoitusta on ollut haastavaa tiedostaa. Sosionomikoulutuksen vahvuuksia voikin olla kyky tarkastella teoriaa ja käytäntöä yhdessä ja toinen toistaan kehittäen. Sosiaalialalla vaaditaan myös kykyä elinikäiseen oppimiseen, sillä työhön vaikuttavat vahvasti yhteiskunnalliset ja poliittiset muutokset (Raatikainen ym. 2020, 18). Ekologiset kriisit ja kiristyneet sosioekonomiset ongelmat pakottavat sosiaalialaa kehittymään, jotta se vastaa tämän hetken yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja sosiaalialan ydintehtävään.

Käytännön tasolla ekososiaalinen viitekehys voi muun muassa sisältää erilaisten työmenetelmien hyödyntämistä asiakastyössä. Tällaisia ovat esimerkiksi Green Care-toiminta, luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvä ammatillinen toiminta, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia sekä elämänlaatua (Green Care n.d.). Ekososiaalinen viitekehys sosionomin työssä voi olla kuitenkin muutakin kuin luontoa tai luontoyhteyttä hyödyntäviä työskentelymenetelmiä. Donna Baines, Emma Tseris ja Fran Waugh (2018, 216–217) kirjoittavat, että ollakseen vaikuttavaa sosiaalialan työn pitää laajentua sisältämään asioiden puolustamista ja niiden esiin tuomista (advocacy), kampanjointia ja sosiaalista aktivismia. He esittelevät AOP-teorian (Anti-Oppressive Practice) joka korostaa sitä, miten eri linjaukset, esimerkiksi poliittiset päätökset tai työnantajatahon toimintamallit, ja käytännön työ eivät ole toisistaan erillisiä vaan muovaavat toisiaan. AOP-teoriassa kritisoidaan yksityisten markkinoiden ehdoilla toimivaa uusliberalismia ja rohkaistaan sosiaalialan ammatillaisia toimintaan ja tekemään yhteistyötä verkostojen kanssa, jotka pyrkivät kohti sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja reiluuutta. Kirjoittajat vetoavat International Federation of Social Workersin eettisiin periaatteisiin, joiden mukaan ”sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ihmisoikeudet, yhteisvastuu ja monimuotoisuuden kunnioittaminen ovat olennainen osa sosiaalityötä” [IFSW 2014]. Tämän eettisen ytimen pohjalta sosiaalinen aktivismi ja kampanjointi voidaan nähdä keskeiseksi osaksi sosiaalialan työtä. Oman moraalin tarkastelua ei kuitenkaan voida rajata vain lähiyhteisöön, sillä globaali planeettamme ei ole erillisiä osatekijöitä vaan systeemi, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen (Salonen 2012, 141).

Sosiaalista oikeudenmukaisuutta ei voida irrottaa ekologisesta oikeudenmukaisuudesta. Kuten aiemmin mainittu, ekologisten kriisien vaikutukset eivät jakaudu oikeudenmukaisesti, vaan kriiseistä kärsivät eniten jo valmiiksi heikommassa asemassa olevat ihmiset ja myös he, jotka ovat kriisien syntyyn vähiten osallisia (esim. Talentia ry 2023, 7). Siksi AOP-teoria ja sosiaalialan eettiset ohjeet voidaan linkittää vahvasti myös ympäristöaktivismiin ja muuhun toimintaan ympäristön ja muun luonnon puolesta. Sosiaalialan ammattilaiset voivat kunnioittaa ihmisoikeuksia käytännössä käyttämällä ammattistatustaan nostamaan esiin niiden asiakkaiden äänet, jotka valtaapitävät voisivat muuten ohittaa (Baines ym. 2018, 219) Ekososiaalisesta kulmasta tarkasteltuna sosiaalialan ammattilainen voi pitää ääntä myös muun luonnon puolesta, itseisarvoisesti tai välillisesti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden nimissä.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa avaan opinnäytetyöprosessin kokonaisuudessaan. Hakuprosessi ja sisällönanalyysin lopputulos löytyvät liitteistä 1 ja 2.

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan, miten sosionomiopiskelijat tiedostavat ekososiaalisuuden teemat yhteydessä omaan alaansa ja opintoihinsa. Tähän tarkoitukseen tutkimusmenetelmäksi valikoitui narratiivinen eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka avulla pyrin selvittämään, päätyvätkö sosionomiopiskelijat käsittelemään ekososiaalisuutta opinnäytetöissään, ja jos käsittelevät niin millä tavoin. Opinnäytetyön tarkoituksena on koota yhteen tietoa siitä, miten ekososiaalisuus näkyy sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä sekä tarkastella, mistä eri näkökulmista opiskelijat käsittelevät ekososiaalisuutta. Kirjallisuuskatsauksen menetelmän avulla tämä tieto kootaan yhteen ja tiivistetään kokonaisuudeksi.

On tärkeää huomauttaa, että opinnäytetöiden aiheet eivät itsessään kerro kattavasti siitä, mitä opiskelijat ekososiaalisuuden teemoista ymmärtävät, mutta kartoituksen kohteena ovat aiheeseen opinnäytetyön kautta perehtyneet sosionomiopiskelijat. Opinnäytetyön tavoite on yleisesti herättää ja lisätä keskustelua ekososiaalisuudesta.

Tutkimuskysymykseksi valikoitui:

Miten ekososiaalisuus näkyy sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä?

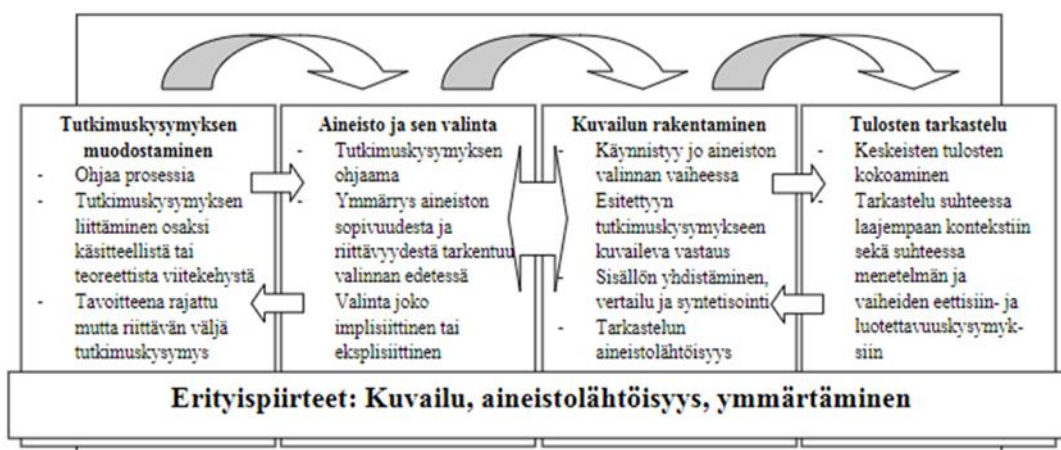
Narratiivinen kirjallisuuskatsaus valikoitui menetelmäksi siksi, että se mahdollistaa lavean tutkimuskysymyksen, jonka avulla voidaan yhdistää erilaisia näkökulmia (Vilka 2023, 46). Tutkimuskysymys on opinnäytetyöprosessin aikana muuttunut aineistohaun myötä ja aineiston tarkentuessa. Tärkeää on ollut varmistaa toistuvasti prosessin aikana, että valittu aineisto vastaa tutkimuskysymykseen, ja päinvastoin (Vilka 2023, 39 [E-kirja]).

Opinnäytetöiden valikoitumista kirjallisuuskatsaukseen avataan kohdassa 4.2 Prosessin kuvaus sekä liitteessä 1 Haun toteutus.

3.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Opinnäytetyö on kuvaileva eli narratiivinen kirjallisuuskatsaus, tässä itsenäisenä tutkimusmenetelmänä. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen lähtökohtana on etsiä tutkittavasta aineistosta vastausta siihen, mitä kyseisestä ilmiöstä tiedetään, mitkä ilmiön keskeiset käsitteet ovat, sekä tarkastella näiden käsitteiden keskinäisiä suhteita. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on muihin katsaustyyppeihin verrattuna vapaampi tiedonhaussa sekä aineistonvalintakriteerien määrittelyssä. Se tavoittelee yleistämistä ja pohjautuu prosessina tutkijan, tässä opinnäytetyön tekijän, oivalluksiin eli tämän tapaan yhdistellä aineistosta ymmärtämiään asioita toisiinsa. (Vilka 2023, 21–22.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jäsennetään neljään vaiheeseen, jotka ovat: tutkimuskysymyksen muodostaminen, aineiston valitseminen, kuvailun rakentaminen ja tuotetun tuloksen tarkasteleminen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on aineistolähtöinen ja siinä pyritään ymmärtämään kuvattua ilmiötä. Erityispiirteenä mainitaan muihin kirjallisuuskatsaustyyppeihin verrattuna myös se, että nämä kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet etenevät osittain päällekkäin koko prosessin ajan. (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 292.)

Kuvio 1. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet ja erityispiirteet.

Kuvio 2. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet ja erityispiirteet. (Kangasniemi ym. 2013, 294.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymys kohdistuu usein laajoihin, käsitteellisiin ja abstrakteihin teemoihin tai ilmiöihin (Kangasniemi ym. 2013, 4–5), minkä vuoksi se sopii hyvin menetelmäksi monitasoisen ekososiaalisuuden tutkimiseen.

Kirjallisuuskatsauksen yksi olennaisimmista elementeistä on suunnitelmallisuus (Vilka 2023, 141). Suunnitelmallisuuden avulla pitkä kirjallisuuskatsausprosessi pysyy eri vaiheineen hallittavana. Osana suunnitelmallisuutta, luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä olen kirjoittanut kaikkien vaiheiden vaiheet auki muistiinpanoihin sekä tiivistettynä opinnäytetyöhöni. Näin kirjallisuuskatsaus on toistettavissa. Haku- ja analyysiprosessit ovat löydettävissä opinnäytetyön liitteistä, ja alla kuvaan tiivistetysti kirjallisuuskatsausprosessin.

3.3 Prosessikuvaus

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsausprosessin olen Vilkan (2023, 39) esimerkillä jakanut kolmeen vaiheeseen. Vaiheessa yksi määrittelin aihepiirin ja käsitteet sekä avainsanat ja tutkimuskysymyksen. Määrittelin myös hakujeni sisällyttämis- ja poissulkukriteerit, hakusanat sekä -fraasit, valitsin tarkoituksenmukaiset tietokannat, ja vaiheen lopuksi toteutin kyseiset haut. Toisessa vaiheessa analysoin aineistoni, täsmensin rajauksia, erittelin aineiston taulukoimalla ja tein sille laadun-arviointia. Kolmannessa vaiheessa kävin läpi kaikki muistiinpanot, hankin kirjallisuuskatsaukseen tarvittavat lähdeaineistot sekä määrittelin keskeiset käsitteet ja teoriakehykset. Lopuksi kirjoitin kirjallisuuskatsauksen, pyysin palautetta tekstistä ja viimeistelin opinnäytetyön.

Näiden kolmen vaiheen lisäksi kirjallisuuskatsausprosessia ohjasi Kangasniemen ym. hahmottelu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheista (yllä, kuvio 2). Kuten kuvioista voi havainnoida, prosessin eri vaiheet eivät etene välttämättä lineaarisesti ja yksisuuntaisesti eteenpäin, vaan vaiheet joustavat prosessin edetessä tarpeen mukaan.

Kirjallisuuskatsauksen tavoite on aineiston järjestely ja yhdistely niin, että lopputuloksena on uutta tietoa. Tämän saavuttamiseksi kirjallisuuskatsaus vaatii kriittisyyttä, tarkkuutta, järjestelmällisyyttä ja läpinäkyvyyttä, jotta katsauksen tulokset ovat kiinnostavia, uskottavia ja luotettavia. (Vilkkä 2023, 38.)

3.3.1 1. vaihe: Määrittely ja hakuprosessi

Ensimmäisessä vaiheessa tein alustavan haun ja päädyin aihepiiriin ja käsitteiden määrittelyn myötä rajaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksen ”ekososiaalisuuden teemoista” pelkäksi ”ekososiaalisuudeksi”. Syynä tähän olivat ekososiaalisuuden teemojen alla tehdyt haut opinnäytetöiden aineistopalvelu Theseuksessa, jolloin ekososiaalisuuteen implisiittisesti ja eksplisiittisesti liitetyillä avainsanoilla pyrittiin löytämään mahdollisimman kattava aineisto. Hakumenetelmän taustaoletuksena oli ajatus siitä, että aineistoa ei välttämättä löytyisi. Hakusanoilla ekosos*, ympäristöoik*, ilmastonm*, ekolog*, ja green care löytyi yhteensä hakukriteerien (määritellään alla) sisällä 2741 opinnäytetyötä, ja opinnäytetyön aika- ja voimavararesurssit mielessä pitäen hakua oli syytä rajata jo tässä vaiheessa.

Päädyin rajaamaan haun pelkkään käsitteeseen ekososiaalisuus, ja tässä vaiheessa tutkimuskysymys muotoutui lopulliseen muotoonsa. Hakusuunnitelman toteutus avataan liitteessä 1.

Kävin kaikki 119 haussa tullutta opinnäytetyötä läpi, avasin tiedostot ja katsoin, että sisällyttämiskriteerit täyttyivät. Hakuvaiheita oli yhteensä kolme, joissa sisällyttämis- ja poissulkukriteerit tarkentuivat. Tarkennusta tehtiin aiheen rajauksen vuoksi; tarkoituksena oli löytää ne opinnäytetyöt, joissa ekososiaalisuus oli joko kantava teema tai opinnäytetyön sisällön kannalta oleellinen. Tämä rajaus johtui opinnäytetyön pyrkimyksestä selvittää, miten sosionomiopiskelijat käsittelevät ekososiaalisuutta. Hakuprosessissa toteutui kaksi vaihetta: tunnistamisvaihe, jossa hakukriteerit rakensivat yleistä kehystä, sekä seulontavaihe, jossa tutkimukseen uppouduttiin lukemalla niin, että mukaan päätyy sisällyttämis- ja poissulkukriteerien ohjaama kattava aineisto. (Vilkkä 2023, 45.)

Pois rajautui mielenkiintoisia opinnäytetöitä esimerkiksi ympäristökasvatuksesta ja ekososiaalisiksi mielletävistä työmenetelmistä. Rajaukseen vaikuttivat osin opinnäytetyöprosessin aika- ja resurssirajoitus, sekä pyrkimys laadullisesti hyvään tutkimukseen: aineistoa rajaamalla on mahdollista saada niistä aikaraamien sisällä mahdollisimman laaja ja syvä ymmärrys.

Vilkan mukaan tutkimuskysymystä hyödynnetään koko prosessin ajan monissa eri vaiheessa perusteluna omille valinnoille ja ratkaisuille. (Vilka 2023, 36 [E-kirja].) Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymys on ohjannut mm. tunnistamis- ja seulontavaihetta, sisällytettävien ja poissuljettavien tutkimusten määrittämistä sekä analyysia eli opinnäytetöiden sisällöllisten yhteyksien kokonaiskuvan etsimistä aineistosta. (Vilka 2023, 36 [E-kirja].)

3.3.2 2. vaihe: Aineistoanalyysi ja laadunarviointi

Sisällönanalyysi on sisältöjen analyysin väljä teoreettinen kehys (Sarajärvi & Tuomi 2018, 78). Aineistoa läpikäydessä jokaisesta kirjallisuuskatsaukseen mukaan otettavasta opinnäytetyöstä on täytetty ANTIC-taulukko (Article Note-Taking Index Card) ja luettu tekstit huolella läpi. ANTIC-taulukko on täytetty referoimatta eli kopioimalla ja liittämällä tekstiä opinnäytetöistä suoraan taulukkoon. Seuraavaksi avaan laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisen rungon, Timo Lainetta mukaillen ja Sarajärven & Tuomen kirjaan pohjautuen (2018, 78).

Analyysiprosessi alkaa päättämällä, mikä aineistossa kiinnostaa ja pysymällä päätöksessä. Tässä opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksessa päätöksenä on ekososiaalisuus ja sen määrittely ja käsittely aineistossa. Toisessa vaiheessa aineisto käydään läpi ja erotellaan, mitkä asiat liittyvät päätettyyn kiinnostuksen kohteeseen ja karsitaan kaikki muu pois. Tässä vaiheessa kaikki ekososiaalisuuden "sateenvarjon" alle kuuluvat aineistosta esiin nousevat teemat, jotka eivät sisältäneet käsitettä "ekososiaalisuus", kerättiin sivuun niin että ne voidaan kuitenkin esitellä osana kirjallisuuskatsausta temakaaviona (ks. Kuva 1). Analyysin kannalta olennaisen tiedon keräämisen suoritin taulukoimalla. Kolmanneksi teemoittelin aineiston. Lopuksi kirjoitin analyysistä yhteenvedon eli synteessin. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 78.)

Teemoittelu on samankaltaista kuin aineiston luokittelu, mutta siinä painottuu mitä kustakin teemasta on sanottu: kyse on laadullisen aineiston ryhmittelystä eri aihepiirien mukaisesti, ja ideana on etsiä aineistosta näitä aihepiirejä kuvaavia näkemyksiä. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 79.) Tärkeää on huomioida, että teemat syntyvät analyysin tuloksena eikä niin, että tutkijalla olisi itsellään mielessä etukäteen tietyt teemat. Teemat ovat asioita, jotka toistuvat käsiteltävässä aineistossa. (Juhila n.d.) Teemoittelu valikoitui aineiston läpikäynnin jälkeen jäsentelymenetelmäksi siksi, että opinnäytetöissä nousivat esiin eri käsitteet ja näkökulmat, joista ekososiaalisuutta on käsitelty, kuten ekososiaalinen hyvinvointi tai ekososiaalinen sivistys. ANTIC-taulukon täyttämisen jälkeen täytin alustavat teema-analyysitaulukot, joissa tiivistin poimimiani kohtia ja teemoittelin aineiston ekososiaalisuuden pääteeman alle.

Analysoin aineistot tässä vaiheessa karkeasti kolmivaiheisen prosessin mukaan. Ensin pelkistin aineiston, seuraavaksi ryhmittelin sen ja kolmanneksi vedin yhteen teoreettiset käsitteet. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92.) Aineiston pelkistämisen tein jokaisesta opinnäytetyöstä kokoomaani teema-analyysitaulukkoon, eli tiivistin aiemmin kokoamaani tietoa. Tämän jälkeen ryhmittelin aineiston niin, että eri opinnäytetöiden sisällöt sekoittuivat ja muodostivat yhdessä yhteisen taulukon ja kokonaisuuden. Tässä vaiheessa olen yhdistänyt toisteisuutta, jota esiintyi aineistossa. Viimeiseksi vedin tekstimuodossa yhteen aineistosta nousseet teoreettiset käsitteet, jotka olen kirjoittanut auki opinnäytetyön kohtaan 4 Analyysi ja tulokset.

3.3.3 3. vaihe: Muistiinpanot ja katsauksen kirjoittaminen

Tässä kirjallisuuskatsauksen vaiheessa kävin läpi koko prosessin aikana tekemäni muistiinpanot ja jäsentelin ne olennaisten tietojen perusteella. Kävin teema-analyysitaulukot läpi ja lähdin etsimään niistä yhteisiä tekijöitä, joiden pohjalta voisin tehdä synteesin rajauksen tutkimuskysymyksen kannalta oleellisesti. Päädyin tarkastelemaan aineistossa esiintyneitä käsitteitä ja termejä, joissa esiintyi sana ”ekososiaalisuus”. Jaottelin käsitteet ja kokosin aineiston teema-analyysitaulukoista sisällöt tiivistettyinä yhteen. Tämän jälkeen lähdin koostamaan yhte-

näisiä tekstikokonaisuuksia jokaisesta käsitteestä yhdistellen aineistossa esiintyneitä näkökulmia ja teoriaa. Synteesin olen kirjoittanut viitaten aina kyseessä olevaan aineistoon, ja päädyin myös kirjoittamaan auki toissijaiset lähdeviitteet.

Kirjallisuuskatsauksessa hyvin suunniteltu on jo puoliksi tehty (Vilkkä 2023, 115). Teoriaan perehtymisen, perusteellisen haun, huolellisen aineiston läpikäymisen ja teemoittelun sekä kattavien muistiinpanojen avulla kirjallisuuskatsauksen synteesin kirjoittaminen sujuikin melko jouhevasti.

3.4 Eettisyys, luotettavuus ja laadunvalvonta

Kirjallisuuskatsausten eettiset lähtökohdat ovat rinnakkaisia hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden kanssa, ja ytimessä ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus. Kirjallisuuskatsausta tehdessä eettisen toiminnan edellytys on pitää koko prosessin ajan mielessä työskentelyn läpinäkyvyys ja luotettavuus. Katsauksen pyrkimys on tuottaa uutta tietoa, jota voitaisiin myös hyödyntää. Kirjallisuuskatsauksessa tutkija, tässä opinnäytetyön tekijä, on avoin myös tutkimuksen aikana ilmenneistä haasteista. (Vilkkä 2023, 99–100.)

Erityisesti kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on tärkeää tuoda ilmi tutkijan, tässä opinnäytetyön tekijän, omat näkemykset, käsitykset ja asenteet (Vilkkä 2023, 144). Tässä opinnäytetyössä on pyritty tuomaan ilmi kirjoittajan oma kiinnostus ja arvot, jotka vaikuttavat aiheen valikoitumiseen, muun muassa pohdinta- ja johdanto-osuudessa. Nämä asiat on tunnistettu ja opinnäytetyötä tehdessä on tietoisesti pyritty objektiivisuuteen. Luotettavuuden lisäämiseksi opinnäytetyötä on luetutettu koko prosessin ajan opinnäytetyönohjaajan lisäksi opiskelijakollegalla.

Laadukas kirjallisuuskatsaus on systemaattinen, toistettava, yksiselitteinen ja kattava, ja katsauksen prosessin eri vaiheissa tehdyt valinnat ja päätökset arvioidaan. Arviointi on mahdollista kattavien muistiinpanojen ja auki-kirjoitetun prosessin kautta. (Vilkkä 2023, 100.) Tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus on yksi merkittävä hyvän tutkimuksen, tässä opinnäytetyön, kriteeri. Toinen lisävaatimus on tutkimuksen eettinen kestävyys (Sarajärvi & Tuomi 2018, 110). Tässä

opinnäytetyössä on pyritty selkeyteen, johdonmukaisuuteen, kirjallisuuskatsauksen menetelmien noudattamiseen ja avoimuuteen. On huomautettava, että kyseessä on opinnäytetyö, joka osana opintoja on yhdeltä tarkoitukseltaan myös tilaisuus opetella ja oppia tutkimuksellista työskentelyä. Opinnäytetyön tekijä ei ole koskaan aiemmin tehnyt kirjallisuuskatsausta, ja koko opinnäytetyöprosessi on ollut yhtä suurta oppimismatkaa. Vaikka kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön osana on eri kuin esimerkiksi omana tieteellisenä tutkimuksenaan tehty kirjallisuuskatsaus, on tähän prosessiin suhtauduttu kuitenkin vakavasti mutta uteliaasti.

Huomioitavaa on myös kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kritiikki. Aineiston valikoitumisen systeemisyiden puute voi vaikuttaa siihen, mitkä aineistot valikoituvat ja jäävät pois tarkastelusta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on altis tutkijan, tässä opinnäytetyön tekijän, subjektiivisuudelle läpi koko katsausprosessin ajan. (Vilka 2023, 101.) Tutkija tekee prosessin aikana monia valintoja, jotka vaikuttavat prosessiin, juuri aineiston valikoinnista aina aineiston tulkintaan saakka. Subjektiivisuuden tunnistaminen on tärkeää ja siksi kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta lisäävät tarkat muistiinpanot ja tätä kautta prosessin toistettavuus.

Kirjallisuuskatsaus on suoritettu aineistoa eli opinnäytetöiden tekijöitä kunnioittaen. Kirjallisuuskatsauksen aineistoon on perehdytty kunnolla tuomatta esiin tämän opinnäytetyön tekijän mielipiteitä, eikä tekijän oma subjektiivisuus ole vaikuttanut aineiston käsittelyprosessiin tai tuloksena syntyneeseen synteisiin. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteisiin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023,12) Näitä kaikkia on tässä opinnäytetyössä noudatettu ja kunnioitettu.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Sisällönanalyysin lopputuloksena taulukoin jokaisesta kirjallisuuskatsaukseen valikoituneesta opinnäytetyöstä teema-analyysitaulukon Vilkan (2023, 90) taulukkoa mukaillen. Sisällönanalyysin pääteemaksi valitsin käsitteen ”ekososiaalisuus”, sillä se on opinnäytetyöni kantava teema ja esiintyy myös opinnäytetyön tutkimuskysymyksessä. Ekososiaalisuuden alle koostin alateemoja, ja teema-analyysissa on eritelty jokaisen alateeman sisällöt tiivistetysti. Teema-analyysit löytyvät liitteenä 2. Olen lähestynyt sisällönanalyysia opinnäytetyöni tutkimuskysymyksen kautta, eli tarkastellut, miten ekososiaalisuus opinnäytetyöissä näkyy. Tämän vuoksi teemoittelun pääteemana on ekososiaalisuus, jonka alle olen koonnut aineistosta nousseet alateemat ja lajitellut ja pelkistänyt aineistosta nousseita ekososiaalisuuden käsitteen alle tulkitsemiani sisältöjä.

Aineiston sisällönanalyysi on siis teoriaohjaavaa analyysia, jossa teoria toimii analyysin apuna, mutta analyysi ei pohjaudu pelkästään suoraan teoriaan. Analyysin kohteet valitaan aineistosta, mutta valintaa ohjaa aikaisempi tieto. Analyysista on siis tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.) Sisällönanalyysin pääluokan eli ekososiaalisuuden olen määritellyt teemataulukoihin aina etukäteen, mutta jokaisen aineiston teema-analyysitaulukon kohdalla alaluokat olen muodostanut aineistoa tarkastellessa. Alaluokkien muodostamista on ohjannut aiemmin kerryttämäni teoriatieto siitä, mitä kaikkea ekososiaalisuuden käsitteen alle voidaan määritellä ja sisällyttää. Teoriaohjaavan analyysin päättelylogiikka on Tuomen ja Sarajärven (2018, 82) mukaan usein abduktiivista päättelyä, jossa tutkijan ajatteluprosessissa aineistolähtöisyys sekä valmiit mallit kulkevat rinnakkain ja tutkija pyrkii yhdistämään näitä toisiinsa.

Teema-analyysin jälkeen rajasin kirjallisuuskatsauksen tuloksiin eli synteesiin ne käsitteet, joissa käsite ”ekososiaalisuus” mainitaan, ja koostin opinnäytetyöissä esiintyneet käsitteen määrittelyt, kuvaukset ja tulkinnat yhteen. Käsitteiksi valikoituivat ekososiaalinen sivistys, ekososiaalinen hyvinvointi, ekososiaalinen työ, ekososiaalinen viitekehys, ekososiaalialan työ, ekososiaalinen työ, ekososiaalinen siirtymä sekä ekososiaalinen lähestymistapa.

Synteesin ulkopuolelle jääneet ekososiaalisuuden teemojen alle jääneet alateemat olen koostanut yhteen, ks. Kuva 1. Vaikka alateemojen voidaan kaikkien nähdä linkittyvän vahvasti ekososiaalisuuteen, on opinnäytetyön laajuuden rajoittamiseksi tarkastelu kohdistettu ekososiaalisuuden termin sisältäviin, laajempiin käsitteisiin.

4.1 Synteesi

Kirjallisuuskatsauksen synteesiin olen koonnut yhteen aineistojen sisällöt seuraavista käsitteistä, teorioista ja näkökulmista.

4.1.1 Ekososiaalinen sivistys

Ekososiaalisen sivistyksen ajatuksen taustalla on pyrkimys herättää luottamusta tulevaan. (Ruponen 2021, 14; Salonen & Bardy 2015) Pyrkimyksenä on myös hyvän elämän edellytysten mahdollistaminen niin nyt kuin tulevaisuudessa: ekososiaaliseen sivistykseen sisältyy siis nykyisen materia- ja talouskeskeisen ajattelutavan kritiikki. (Alitalo & Lundell 2021, 18–19; Oppilaitoksen kestävän kehityksen sertifiointi 2020.) Ekososiaalinen sivistys pyrkii kestävään elämäntapaan niin yhteiskuntana kuin kulttuurina. Tällaisen kestävämmän elämän ja kulttuurin lähtökohtina on ekosysteemien monimuotoisuuden uusiutumiskyky, loukkaamaton ihmisarvo sekä luonnon varoja kunnioittava toiminta ja osaamisen kehittäminen. (Alitalo & Lundell 2021, 18–19; Opetushallitus 2014) Ekososiaalisen sivistyksen perustana on sisäistetty ymmärrys elämää mahdollistavien tekijöiden tärkeysjärjestyksestä sekä ekologisten ja sosiaalisten kysymysten yhteinen tarkastelu. (Peura 2020, 22; Salonen & Bardy 2015)

Salosen [2015] huomio arvojärjestyksen päivityksestä nousee aineistosta muutama otteeseen. Arvojärjestys tulee päivittää nykyisestä päälle niin, että ekologiset kysymykset ovat ensisijaisena, toisena tulevat ihmisoikeudet ja kolmantena vakaa talous. (Ruponen 2021, 14) Luonto on kaiken ehto: ihmislaji on riippuvainen ympäristöstä ja sen kantokyvystä, siksi ekologiset ehdot ja rajat ovat ensisijaisia kaikelle muulle toiminnalle. Ihmisyys nähdään ekososiaalisen sivistyskäsitteiden päämääränä, ja talous välineenä. Sivistyskäsitteeseen sisältyy

myös systeeminen maailmansuhde, jonka kautta maailma hahmotetaan ekososiaalisena systeeminä ja ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia todellisuuksia tarkastellaan yhdessä. (Kairala & Lehtinen 2020, 15 Kuva 1.; Salonen & Bardy 2015; Laininen E. 2020.)

Ekososiaalisen sivistyksen kulmakiviä ovat vastuullisuus, kohtuullisuus ja ihmisten välinen yhteistoiminta (Alitalo & Lundell 2021, 19; Oppilaitoksen kestävä kehityksen sertifiointi 2020). Vastuullisuus tarkoittaa vastuuta toisista ja luonnosta. Kohtuullisuus koskee kuluttamista, tarpeiden ja halujen erottamista, ja se voi olla subjektiivista. Ihmistenvälisyys taas kuvaa ihmisten mahdollisuutta olla osa eri yhteisöjä juuri omana itsenään, yhteenkuuluvuutta. (Ruponen 2021, 15; Salonen & Bardy 2015). Tämä arvoperusta sisältää ihmisen vastuun ja vapauden yhdistämisen niin, että ekologinen eheys, ihmisten välinen tasavertaisuus ja keskinäinen riippuvaisuus sekä demokratia, väkivallattomuus ja rauha huomioidaan. (Kuurne, Laine & Pöllänen 2023, 18; Salonen 2012.) Ihmisen vastuu ja vapaus kulkevat käsi kädessä (Ruponen 2021, 15; Salonen & Bardy 2015). Ekososiaalisen sivistyksen arvot pyrkivät luomaan kuvaa eheämmästä elämästä (Hämäläinen & Tokola 2014, 22; Salonen 2012)

Ekososiaaliseen sivistykseen kuuluu myös elinikäisen oppimisen ajatus. Elinikäisen oppimisen päämääränä on ihminen, joka huolehtii itsestään, toisista sekä ympäristöstä kokonaisuutena omalta osaltaan. (Ruponen 2021, 37; Salonen 2012.) Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen tiedostaa, miten hänen toimintansa vaikuttaa ympäristöön ja osaa tunnistaa erilaiset ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset riippuvuussuhteet (Ruponen 2021, 14; Salonen & Bardy 2015). Ekososiaalisesti sivistyneellä ihmisellä on kyky tarkastella omia valintojaan ja niiden sekä esimerkiksi kulutustottumustensa seurauksia. Ekososiaalinen sivistys voi auttaa löytämään uusia näkökulmia sekä merkitystä elämään. (Peura 2020, 22; Salonen & Bardy 2015.)

Ekososiaalisen sivistyksen taustalla on ihmisten välinen dialogi ja ymmärrys yhteisestä, yhdessä huolehdittavasta planeetasta. Dialoginen vuorovaikutus on keskustelua, johon kaikki voivat liittyä, kuunnella ja tulla kuulluksi. Ilman dialogisuutta ekososiaalisen sivistyksen toteutuminen on mahdotonta, sillä toiminta tarvitsee yhteistyötä. (Ruponen 2021, 16–17.)

Varhaiskasvatuksen parissa tehdyistä opinnäytetöistä nousi aineistosta huomi-oon myös se, että valtakunnallisen varhaiskasvatuksen tavoitteena Suomessa on luoda perusteet ekososiaaliselle sivistykselle (Kuurne ym. 2023, 16; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus sekä vaikuttamismahdollisuudet ekologiseen kestävyteen, sosiaaliseen tasa-arvoon ja ympäristökysymyksiin liittyvissä asioissa edistävät ekososiaalisesti sivistävää kasvatusta. Kasvatus on jatkumo, jonka tavoite on vastuullinen, ympäristöstä huolehtiva kansalainen. (Kuurne ym. 2023 18; Opetushallitus 2023.)

4.1.2 Ekososiaalinen hyvinvointi

Aineistossa ekososiaalista hyvinvointia taustoitettiin monesti laajemmalla kat-
sauksella siihen, mistä kaikista asioista hyvinvointi muodostuu. Moni aineisto ko-
rosti luonnon hyvinvointivaikutuksia ja kokonaisvaltaista hyvinvoinnin ulottuvuu-
kien tarkastelua. Ekososiaalista hyvinvointia kuvaavissa aineistoissa oli osin
myös kritiikkiä nykyisen hyvinvointiajatuksen kapeudesta sekä nyky-yhteiskun-
nan hyvinvointia kaventavista tekijöistä.

Ekososiaalisen hyvinvointikäsitteen ytimessä on tiedostaa, että oma hyvinvoin-
timme on riippuvainen luonnonympäristömme tilasta. Ekososiaalinen hyvinvoin-
tikäsitys tunnistaa yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvoinnin keskinäisriip-
puvuudet. Koko ekososiaalisen ajattelutavan ydin onkin vahvan relationaalinen
maailmankuva sekä holistinen ihmiskäsitys. Siinä tarkastellaan siis asioiden väli-
siä vuorovaikutussuhteita ja kytköksiä sekä hahmotetaan ihmisyyden kokonaisval-
taisesti. Holistisuudella tarkoitetaan kokonaisuuden tarkastelua, mm. biofyysisen
elinympäristön merkityksen tunnistamista yksilön hyvinvointia tarkastellessa.
Ekososiaalisen hyvinvointikäsitteen voidaan aineiston pohjalta nähdä rakentu-
van kestävyuden kolmeen ulottuvuuteen: ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen
kestävyys, joista ekologinen ulottuvuus on pohja kaikelle muulle. (Pellikainen
2022, 24–27.)

Aineistossa nousi useamman kerran esiin Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuu-
kia kuvaava HLB-malli, johon Hirvilampi ja Helne ovat lisänneet vielä ulottuvuu-

den D eli doing. Pellikaisen (2022, 28) opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksen tuloksena todetaan, että yksilön ekososiaalisen hyvinvoinnin ulottuvuudet pohjautuvat Allardt'n hyvinvointiteoriaan, joka määrittelee reunaehdot ihmislajin olemassaololle ja huomioi ympäristön tarkastelemalla sosiaalisen ja biologisen ympäristön suhteita.

Tiivistetysti Having-ulottuvuus kuvaa mitä aineellisia resursseja yksilöllä voi kohuudella olla. Having-ulottuvuudella on ekologiset rajansa. (Pellikainen 2022, 29; Allardt 1976) Loving-ulottuvuuteen liittyy ihmisyyden sosiaaliseen ulottuvuuteen. Hyvinvointiin vaikuttaa yksilön eri vuorovaikutussuhteiden laatu. Vuorovaikutussuhteet sisältävät ihmistenvälisen suhteiden lisäksi myös suhteen muihin lajeihin ja muuhun luontoon. Se ulottuu myös paikalliselta tasolta globaaliin yhteisöön ja tuleviin sukupolviin. Tällä ulottuvuudella ei ole ekologisia rajoja, sillä rakastaminen ei ole materiaalista. (Pellikainen 2022, 30) Being-ulottuvuuden ydin on kuuluminen yhteiskuntaan, sopusointu ja harmonia sekä itsensä toteuttaminen (Pellikainen 2022, 30) Tuuli Hirvilammi ja Tuula Helne ovat vuonna 2014 lisänneet Allardt'n malliin neljännen ulottuvuuden. Doing-ulottuvuus korostaa ihmistä aktiivisena olentona ja kykenevänä vaikuttamaan omaan toimintaansa maailmassa. Myös Doing-ulottuvuudella on ekologiset rajat. (Pellikainen 2022, 28; Hirvilammi & Helne 2014) Ekososiaalisessa hyvinvoinnissa korostetaan hyvinvoinnin aineetonta ulottuvuutta (Peura 2020, 25).

Ekososiaalisen hyvinvoinnin teoriaa on käsitelty aineistossa myös Fitzpatrickin [2002] ajatusten, kolmen ideologian kautta. Radikaali reformismi etsii käytännön välineitä muutoksen saavuttamiseksi samalla tasapainotellen realismin ja idealismin välillä. Diskursiivinen refleksiivisyys laajentaa hyvinvointia koskevaa keskustelua muun muassa päätöksenteon läpinäkyvyydellä. Kolmantena ideologiana on taloudellinen demokratia, jossa omistuksen ja taloudellisen vallan suhteet määritellään uudestaan. (Peura 2020, 25.)

Aineistosta nousi myös A. Salosen [2012] näkemys siitä, että ekososiaalinen hyvinvointikäsite perustuu ekososiaalisen sivistyksen arvopohjalle. Arvopohjaan kuuluvat vapaus ja vastuu, ekologinen eheys ja monimuotoisuus, ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasavertaisuus, demokratia, väkivallattomuus sekä rauha.

Ihmisen toiminnan taustalla olennaista on inhimillinen kasvu. (Pellikainen 2022, 25–26.)

Jotta kestävä ekososiaalinen hyvinvointi olisi mahdollista, se vaatii sosiaalista ja kulttuurista muutosta sekä nykyisen liiallisen kulutuksen lopettamista (Peura 2020, 26). Aineistossa nousi esiin A. Salosen [2014] näkemys siitä, että ihmisen käytöstä ohjaavien ajatustapojen tulee muuttua, jotta voimme siirtyä kestävämpään ja elinvoimaisempaan yhteiskuntaan. Niinpä ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset hyvinvointitekijät tulee yhdistää ja niiden välinen arvohierarkia järjestää uudestaan. Vastakkaisena nykyiseen arvohierarkiaan tulee järjestyksen olla seuraava: ensimmäisenä hierarkiassa ovat elinvoimaiset luonnon ekosysteemit ja niiden tuottamat palvelut sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Toinen hierarkian taso on sosiaalisen hyvinvoinnin taso eli ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuus ja arvokas elämä. Kolmantena hierarkiassa tulee vakaa talous. (Pellikainen 2022, 15; Salonen 2014)

Aineistosta nousi myös nykyisen hyvinvointiparadigman kritiikki, jossa ihmis- ja kulutuskeskeinen hyvinvointinäkemys tuomitaan kapea-alaiseksi ja egosentriseksi. Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksumisen myötä kokonaisvaltaisempi asioiden tarkastelu olisi mahdollista, samoin myös irtaantuminen materiaalisesti kestävämmästä taloudellisesta kasvusta ja markkinatalousjärjestelmän menestyksen mittareista. (Pellikainen 2022, 35.)

4.1.3 Ekososiaalinen viitekehys ja ekososiaalinen lähestymistapa

Kuten tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa, myös aineistosta nousi Närhen (2015) ja Matthieksen näkemys siitä, että ekososiaalinen viitekehys on eräänlainen sateenvarjokäsite, jonka alla voidaan monella eri tavalla tarkastella ihmisen ja ympäristön vuorovaikutusta. Närhi lisää viitekehykseen myös sosiaalityön kontekstin, jossa viitekehyksen sisällä voidaan tarkastella sosiaalityössä esiin tulleita sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden kysymyksiä. (Rämö 2020, 9.)

Sosiaalialan kontekstin sisällä ekososiaalinen viitekehys tai ekososiaalinen näkökulma tarkoittaa huomion kiinnittämistä sosiaalisen hyvinvoinnin ekologisiin

ehtoihin ja näiden väliseen yhteyteen (Rämö 2020, 29; Nivala & Ryyänen 2019). Ekososiaalinen näkökulma vie sosiaalialan päätavoitteensa äärelle eli tarkastelemaan ihmisten kanssa yhdessä heidän sosiaalista todellisuuttaan luonnollisissa ympäristöissään (Pellikainen 2022, 6). Ekososiaalisessa viitekehyksessä korostuu myös rakenteellinen sosiaalityö. Tämä rakenteellinen sosiaalityö koskee laajasti koko yhteiskunnan ja talouden rakenteita, sekä erityisesti luonnon ja elinympäristön suhdetta sosiaaliseen hyvinvointiin sekä sosiaalisiin ongelmiin (Pellikainen 2022, 16; Matthies & Närhi 2014).

Ekososiaalinen viitekehys voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen: systeemi-teoreettiseen ja ekokriittiseen. Systeemiteoreettinen suuntaus korostaa sosiaalisen ympäristön merkitystä ihmisen hyvinvoinnille ja ajattelu on kokonaisvaltaista. Tämän suuntauksen sisällä sosiaalialan työntekijän tehtävä on sopeuttaa ihminen sosiaaliseen ympäristöön ja myös sen muutoksiin. Ekokriittinen suuntaus painottaa taasen nykyisen taloudellista kasvua tavoittelevan yhteiskuntamallin kyseenalaistamista. Ekologinen tietoisuus laajentaa perinteisiä sosiaalialan kysymyksiä ja suuntauksessa huomio ohjataan yksilötasolta rakennetason muutoksien vaatimukseen. (Pellikainen 2022, 17; Matthies ja Närhi 2001.) Armi Lehto (2012) on kuvannut ekososiaalista lähestymistapaa juuri ekokriittisenä siksi, että se vertaa sosiaalisia ja ekologisia ongelmia enemmän kuin luontoympäristön hyödynnettävyyttä ihmisen hyvinvoinnille (Ristola 2013, 14).

Myös hyvinvointia voidaan tarkastella ekososiaalisen viitekehysten kautta niin, että ekologisia ja sosiaalisia asioita tarkastellaan yhdessä. Ekososiaalisessa näkökulmassa terve ekologinen perusta luo pohjan ja olemassaolon ehdot sosiaaliselle ja taloudelliselle hyvinvoinnille. (Rämö 2020, 9; Salonen & Bardy 2015.)

Ekososiaalinen lähestymistapa on määritelty myös yksilön holistisena elämäntapana, johon sisältyy yksilön fyysinen, psyykkinen ja kulttuurinen ympäristö. Ajattelumalli korostaa yksilön ymmärrystä luonnosta ja muista ihmisistä sekä sitä, miten hän erottelee oikean ja väärän näiden kesken. (Ristola 2013, 14; Helne & Silvasti 2012; Salonen 2012.)

Osassa aineistoa (Saarinen & Burman 2023,6) ekososiaalisen lähestymistavan kuvaus on sisältänyt osia ekososiaalisesta sivistyksestä ja ekososiaalisesta hyvinvoinnin ajattelusta. Aineistosta nousi paikoittain myös huomioita siitä, että ekososiaalisen ajattelun, lähestymistavan tai näkemyksen tulisi vahvistua laajemmin yhteiskunnassa (esim. Saarinen & Burman 2023, 39), sillä ilman luontoympäristöä ei ole ihmisiä, eikä mitään ihmisten luomaa.

4.1.4 Ekososiaalialan työ, ekososiaalinen työ, ekososiaalinen sosiaalityö

Aineistosta nousseiden käsitteiden voidaan analyysin perusteella määritellä tarkoitettavan lähes samoja asioita. Nämä linkittyivät ekososiaalisuuteen sosiaalialan kontekstissa.

Koska ihmisten sosiaalinen elämä on osa ekosysteemiä, tulee sosiaalialan työssä huomioida myös ekologiset seikat ja tunnistaa ihmisten hyvinvoinnin riippuvuus luontoympäristömme tilasta (Peltonen 2023, 11; Tolvanen & Jääskeläinen 2016). Ekososiaalialan työ pyrkii ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin lisäksi edistämään planeetan hyvinvointia ja varmistamaan, että resurssit jakautuvat oikeudenmukaisesti (Peltonen 2023, 11; Dominelli 2015). Perinteisen sosiaalialan työn rinnalle pyritään nostamaan ekologisia arvoja sekä huomioimaan päätöksenteossa myös ympäristömme tila (Peltonen 2023, 11; Besthorn 2015). Ekososiaalialan työn lähtökohtia ovat kohtuullisten resurssien turvaaminen kaikille, vastuullinen ja mielekäs tekeminen ekologiset reunaehdot sisäistäen sekä välittäminen ilman kulutuskeskeisyyttä. Hyvinvoinnin nähdään koostuvan sosiaalisesta, taloudellisesta ja ekologisesta kestävydestä. (Peltonen 2023, 11–12; Helne ym. 2012.)

Ekososiaalialan työ eroaa vihreästä sosiaalityöstä, jossa keskiössä on luontoympäristön mukaan ottaminen sosiaalialan työhön ja toimintaan (Peltonen 2023, 12; Dominelli 2015).

Ekososiaalinen työ voidaan määritellä sosiaalialalla työn suuntaukseksi, jossa huomioidaan niin fyysiset, kulttuuriset kuin sosiaaliset asiat ihmisten arjessa (Hämäläinen & Tokola 2014, 21; Närhi 1996). Työn tunnuspiirteinä voidaan nähdä

sosiaalipolitiikka sekä kokonaisvaltainen ihmisen elinympäristön tarkastelu (Hämäläinen & Tokola 2014, 21; Matthies & Närhi 1998). Aineistosta nousi esiin huomio siitä, että ekososiaalinen työ on nykyhetkessä sosiaalialalla olennaista, sillä se keskittyy siihen, kuinka ympäristöongelmat vaikuttavat ihmisiin ja yhteisöihin. Siinä korostuu ihmisten hyvinvoinnin ja ympäristötekijöiden välinen yhteys, joka näkyy yhä vahvemmin myös sosiaalialan kentällä. (Pöllänen 2022, 16–17; Charles Sturt University n.d.) Ekososiaalinen työ ekososiaalisen siirtymän eteen on olennaista, sillä koska nykyinen ihmistoiminta ei voi jatkua entisellään, tulisi sosiaalialan nousta vastaamaan haasteeseen ja toiminnanmuutokseen (Pöllänen 2022, 46). Sosiaalialan tulisi hyväksyä ekologinen näkökulma ja tarkastella sen pohjalta sitä, miten sosiaaliala itse voisi edistää ekologista kestävyyttä (Pellikainen 2022, 6; Helne ym. 2012).

Ekososiaalinen sosiaalityö tulkitsee ekologisten ja sosiaalisten ongelmien yhteen linkittyneisyyden yksilö- ja yhteisötasolla, pyrkii ennaltaehkäisemään ongelmien seurauksia ja myös etsimään ratkaisuja ongelmiin. (Pöllänen 2022, 18; Matthies 2017)

4.1.5 Ekososiaalinen siirtymä

Ekososiaalinen siirtymä nousi aineistosta esiin usein välttämättömänä muutoksena vastaamaan tämänhetkisiin ekologisiin ja sosiaalisiin kriiseihin, joiden nähdään syntyvän muun muassa kestävämmästä luonnonvarojen ylikulutuksesta ja markkinatalouden toimintamekanismien valumisesta elämän kaikille osa-alueille.

Ekososiaalisen transformaation tarve syntyy ekologisesta huolesta elämän mahdollistavien ekosysteemien tuhoutumisesta sekä sosiaalisesta huolesta ihmisten välisestä epäoikeudenmukaisuudesta. Ekososiaalisen transformaation keskeisenä ajatuksena on sivistyksen laadun tarkastelu tulevaisuuden sukupolvien mahdollisuuksien kautta. (Kuurne ym. 2023, 18; Salonen 2012.)

Ekososiaalinen, tai aineistossa myös käytetty sosioekologinen, siirtymä tarkoittaa yhteiskunnan ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten osa-alueiden kehittämistä ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden ehdoilla. Ekososiaalinen muutos huomioi

ekologisten ja sosiaalisten ongelmien suhteen. Ekososiaalinen siirtymä vaatii eri toimijoiden, kuten aktivistien, päätöksentekijöiden sekä tutkijoiden työtä. (Pöllänen 2022, 18; Matthies 2017; Peeters 2012) Ekososiaalinen muutos kannustaa radikaaleihin muutoksiin ja erottelee toiminnan ns. viherpesusta, eli nykytilannetta ylläpitävistä mutta näennäisesti muutokseen pyrkivistä toimista. (Pöllänen 2022, 18; Matthies 2017.)

4.2 Ekososiaalisuuden ”teemat” aineistossa

Tämän opinnäytetyön osana tehdyn kirjallisuuskatsauksen synteesisistä olen jättänyt tarkoituksellisesti pois sellaiset teemat, työskentelymenetelmät, käytännöt, käsitteet ja muut asiat, jotka voidaan linkittää ekososiaalisuuteen, mutta jotka eivät ole aineistossa sisältäneet käsitettä ”ekososiaalisuus”. Esimerkkinä voidaan käyttää Green Care -työskentelymenetelmää tai ympäristökasvatusta. Rajaus on tehty opinnäytetyön laajuuden rajaamiseksi ja ajankäytön kohdentamiseksi varsinaiseen analyysiin laadullisen katsauksen mahdollistamiseksi. Tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta on kuitenkin mielekästä nostaa niitä edes lyhyesti esiin osana kirjallisuuskatsausta.

EKOSOSIAALISUUDEN TEEMAT

- Ekososiaalinen sivistys
- Ekososiaalinen hyvinvointi
- Ekososiaalinen työ
- Ekososiaalinen viitekehys
- Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä ja sosiaaliohjauksessa
- Ekososiaalinen siirtymä / Ekososiaalinen transformaatio
- Ekososiaalialan työ
- Ekososiaalinen työ
- Ekososiaalinen lähestymistapa
- (Mainittu: ekologinen sosiaalityö, vihreä sosiaalityö ja ympäristösosiaalityö)
- Dialogisuus
- Hyvinvointi
- Ympäristö- ja ekopsykologia
- Luonnon hyvinvointivaikutukset
- Luontosuhde
- Relationaalinen ihmiskäsitys taustalla
- Antroposentrismi
- Ekosentrismi
- Ihmisen riippuvuus muusta luonnosta (olemassaolo)
- Allardt HBLD-malli hyvinvointi
- Ihmisen erkaantuminen luonnosta
- (Ympäristö)kasvatus
- Fuusio-menetelmä
- Green Care
- Puutarhanhoito
- Eläinavusteisuus
- Sosiaalialan etiikka
- Sosiaalialan rooli muutoksessa
- Sosiaalipolitiikka
- Globalisaatio
- Kestävyys
- Ekokriisi (tai jokin sen osa-alue, kuten ilmastonmuutos tai luontokato)
- Nykytilanteen kritiikki: kiire, tehokkuus ja kilpailu
- Ympäristöahdistus/Ympäristötunteet

Kuva 1. Kirjallisuuskatsauksen analyysissä esiin nousseita ekososiaalisuuteen linkittyviä teemoja. (Alavuo H. 2024.)

4.3 Johtopäätökset

Kirjallisuuskatsauksen johtopäätöksinä ekososiaalisuuden ilmeneminen sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä voidaan jaotella kolmeen osaan: ekososiaalisuutta tarkastellaan jonkinlaisena viitekehyyksenä tai näkökulmana, ekososiaalisuutta tarkastellaan yhdistettynä johonkin muuhun käsitteeseen kuten ekososiaalinen sivistys tai ekososiaalinen hyvinvointi, tai ekososiaalisuutta tarkastellaan työskentelymenetelmien kuten Green Caren kautta. Ekososiaalisuutta tarkasteltiin varhaiskasvatuksen opinnäytetöissä myös monesti ympäristökasvatuksen kautta. Varhaiskasvatuksen opinnäytetöissä näkyi ekososiaalisen kasvatuksen elementtejä, vaikkei suoranaisesti tällä käsitteellä.

Aineistossa korostui luontosuhteen merkitys ja luonnon hyvinvointivaikutukset. Aineistossa hahmotettiin ihmisen riippuvuus luonnosta sekä luontoympäristön vaikutus ihmiseen. Aineistossa nostettiin esiin ekokriisin eri osia, kuten ilmaston-

muutos, ja tämä nähtiin yhdeksi syyksi ekososiaalisuuden tarpeellisuudelle. Aineistossa ilmeni myös kritiikkiä nykyiselle teolliselle ja markkinaehtoiselle talousyhteiskuntajärjestelmälle sekä hyvinvoinnin materialistiselle paradigmalle. Aineistossa tarkasteltiin myös sosiaalialan roolia ekososiaalisessa työssä, sosiaalialan arvoja ja etiikkaa sekä sosiaalialan työn laajentumista globaaliksi. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että opinnäytetöissään ekososiaalisuutta käsitelleet sosionomiopiskelijat hahmottavat ekologisen ulottuvuuden tärkeäksi osaksi sosiaalialan työtä.

Huomioitavaa on, että kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui vain sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöistä, minkä vuoksi ekososiaalisuus näyttäytyy aineistossa pääosin sosiaalialan kontekstin tai linssin kautta.

Opinnäytetöiden teoriaosuuksissa ja lähteinä nousi monia suomalaisia tutkijoita. Arto O. Salosen ja Marjatta Bardyn ajatukset ekososiaalisesta sivistyksestä toistuivat aineistossa, kuten myös Erik Allardtin hyvinvoinnin HLB-malli. Myös Tuuli Hirvilampi ja Tuula Helne sekä Aila-Leena Matthies ja Kati Närhi nousivat aineistoissa esiin useasti. Voidaan siis todeta, että suomalaisella tutkimuksella ekososiaalisuudesta on painoarvoa ja opiskelijat osaavat löytää tämän tiedon luo.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa harkitsin myös eri ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien tarkastelua selvittääkseni, miten ekososiaalisuuden eri teemat näkyvät sosionomin tutkinto-ohjelmissa vai näkyvätkö lainkaan. Tämä rajautui opinnäytetyöstä kuitenkin pois yksinkertaisesti aikarajoitteiden vuoksi. Kirjallisuuskatsauksen myötä kuitenkin ilmeni, että aineiston 12 opinnäytetyöstä seitsemän eli yli puolet tulivat Laurea-ammattikorkeakoulusta.

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön taustalla on vahva huoli ekologisesta kriisistä ja sen tulevista ja jo tässä hetkessä ilmenevistä seurauksista ja uhista niin ihmisille kuin muulle elolliselle ja elottomalle luonnolle. Sosionomitutkimuksen aikana ymmärryksen sosiaalisten ongelmien taustoista ja juurisyistä on laajentunut niin yksilö-, yhteisö- kuin yhteiskuntatasolla tarkasteltuna. Tutkimuksen aikana olen kuitenkin kaivannut sanoja, tietoa ja teoriaa, joilla selkeyttää, määrittää ja tutkia ekologisten ja sosiaalisten ongelmien, tässä hetkessä myös kriisien, yhteen kytkeytyneisyyttä. Ekososiaalisuutta ja sen myötä muita sosioekologisia näkökulmia yhdessä tarkastelevien tutkimuksien ja tiedon äärelle pysähtyminen on vastannut monilta osin tähän tarpeeseen.

Koska ekologisten ja sosiaalisten ongelmien taustat ovat vahvasti systeemiset, kaipaa ekososiaalinen viitekehys mielestäni vahvempaa rohkeutta haastaa ja nimenä nämä systeemit. Poliittinen päätöksen teko, rahan ja vallan epäoikeudenmukainen ja epätasa-arvoinen keskittyminen, kapitalistinen harvoja hyödyttävä jatkuvaan kasvuun ja riistoon pohjautuva talousjärjestelmä sekä taustalla vaikuttavat kolonialismi, rasismi, luokkaerot ja patriarkaatti synnyttävät nykyisiä kriisejä ja niiden syvä yhteen kietoutuneisuus sekä ilmiöiden laajuus tekevät myös juurisyiden, syyllisten ja ratkaisujen nimeämisestä hankalampaa. Pulkki ja Takkinen (2022,67) pohtivat, että ekososiaalisuus voisi ottaa mallia sosiaalisesta ekologiasta, jonka ajattelun piirteet sopivatkin ekososiaalisuuden kanssa yhteen: anti-hierarkkisuus sekä pyrkimys ekologisten ja sosiaalisten ongelmien yhteen kietoutumisen ymmärrykseen pohjautuviin yhteiskunnallis-taloudellis-kulttuurisiin muutoksiin. Kestävyydessä korostetaan yhteisöllisyyttä yksilöllisen velvollisuusetiikan näkemysten sijaan. Pulkki ja Takkinen ehdottavat, että ekososiaalinen ajattelu voisi omaksua sosiaalisesta ekologiasta kapitalismikritiikkiä sekä painotusta paikalliseen autonomiaan.

Aloitin opinnäytetyöprosessini syyskuussa 2022 opintosuunnitelman mukaisesti, aivan toisella aiheella. Moninaisten syiden myötä työ jäi alkuvaiheessa kesken ja opinnäytetyöprosessi oli tauolla kesään 2023 saakka. Kaipasin jotain mikä aidosti kiinnostaa, ja halusin tehdä opinnäytetyön itsenäisesti omassa tahdissa, ilman

opinnäytetyöparin tai työelämätahon aikatauluja. Syksyllä 2023 pohdin varovaisesti ekososiaalisuuden teemoja ja opinnäytetyön toteuttamisen malleja. Kirjallisuuskatsaukseen päädyin aiemman opinnäytetyöohjaajani vinkistä. Kirjallisuuskatsaus menetelmänä ja opinnäytetyön osana ei ollut itselleni tuttu, eikä se ole ollut TAMK:ssa kovin käytetty, mutta uskaltauduin silti kokeilemaan. Aktiivisen työn opinnäytetyön parissa aloitin tammikuussa 2024 tutustumalla kirjallisuuskatsauksia käsitteleviin kirjoihin ja artikkeleihin sekä suorittamalla alustavan haun Theseuksessa. Aineistohaun suoritin helmikuussa 2024 ja aineistoanalyysin tein maaliskuussa 2024. Opinnäytetyön kirjoitusprosessi valmistui huhtikuussa 2024.

Olen yllättynyt siitä, miten suuri työmäärä kirjallisuuskatsauksessakin on, kun opinnäytetyöprosessin tekee yksin. Prosessi on ollut pitkä monista syistä, mutta kuitenkin antoisa ja opettava. Olen oppinut paljon lisää ekososiaalisuudesta sekä saanut paljon lisää teoriaa ja käsitteitä sanallistaa omaa tapaani hahmottaa maailmaa ja sosiaalialaa. Olen opinnäytetyöprosessin jälkeen yhä varmempi ja tietoisempi siitä, että ekososiaalisen näkökulman tulisi olla olennainen osa kaikkea inhimillistä toimintaa, erityisesti sosiaalialaa. Ilman ekologisen ulottuvuuden ja ekososiaalisen kokonaisuuden tunnistamista puuttuu koko ihmisyyden ja elämän moninaisuuden kohtaamisesta jotain perin merkittävää. Olen kasvanut prosessin myötä ammatillisesti, saanut paljon tietoa ja valmiuksia sekä päässyt syventymään asioihin, jotka ovat ammatillisuuden lisäksi myös henkilökohtaisessa elämässäni ja vapaaehtoistyössäni merkityksellisiä. Vaikka suurten ongelmien, epäkohtien ja toisinaan toivottomilta vaikuttavien suurten monisolmuisten haasteiden, mielestäni myöhäiskapitalismin murroshetkien, äärellä olo on ollut toisinaan emotionaalisesti raskasta, olen saanut myös toivoa tutustuessani eri tutkimuksiin, kirjoituksiin, hankkeisiin, projekteihin ja yhteisöihin. Näen, että muutosta kaipaa ja työstää niin moni meistä.

Ekososiaalisuutta tarkastellessani olen joutunut huomaamaan kaipaavani konkretiaa, selkeitä toimintatapoja tai -ehtotuksia miten tehdä omasta sosiaalialan työstä ekososiaalisempaa. En tarkoita tällä työmenetelmiä tai työkaluja, vaan neuvoja ja rohkaisua miten rakenteisiin kohdentuvaa työtä voisi sosiaalialan ammattilaisena tehdä työn eri muodoissa, niin asiakastyössä kuin rakenteellisessa sosiaalityössä. Itse ehdotan osin teoriaosuudessa esittelemäni AOP-teorian pohjalta suoraa kansalaistoimintaa ja -vaikuttamista laajemmin osaksi sosiaalialan

työtä. Tätä voi olla äänestäminen, mielenosoittaminen, mielipidekirjoitukset tai yhteisöllinen järjestäytyminen esimerkiksi ympäristöliikkeessä tai sosiaalialan liitoissa ja järjestöissä. Myös itsensä kouluttaminen ja tietoon perehtyminen ovat konkreettisia keinoja kohti ekososiaalista työtä.

Opinnäytetyön jatkotutkimusehdotuksiksi voidaan kehittää esimerkiksi haastattelututkimusta, jossa selvitetään sosionomiopiskelijoiden tai sosiaalialan ammattilaisten tietämystä ekososiaalisuudesta tai valmiuksia sisällyttää ekososiaalista lähestymistapaa tai viitekehystä työhönsä. Mielestäni opinnäytetyön pohjalta voidaan myös pohtia, miten ekososiaalinen viitekehys näkyy sosionomikoulutuksessa vai näkyykö ollenkaan, ja miten sitä voitaisiin vahvistaa ja samalla tarjota tuleville sosiaalialan ammattilaisille valmiuksia toimia suurten murrosten ja kriisin keskellä kokonaisvaltaisesti. Myös erilaisia vapaaehtoistyön muotoja, kuten aktivismia, voidaan tarkastella ekososiaalisen linssin läpi, esimerkkinä Elokapinan Sote-kapina, joka kokoaa yhteen ekososiaalisesta kriisistä huolestuneita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia ja opiskelijoita.

Vaikka nykyhetki moninaisine kriiseineen voi tuntua uuvuttavalta ja pelottavalta, ja vaikka rakenteelliset, kulttuuriset ja valtasuhteita ravistelevat vaadittavat muutokset voivat vaikuttaa liian suurilta tai jopa mahdottomilta, on toivon ylläpitäminen ja vaaliminen mielestäni sosiaalialan ammattilaisen ydinosaa. Arto O. Salosen (2012, 144) mukaan toivo ihmisen mahdollisuuksista kiteytyy kykyymme luoda aktiivisesti yhdessä yhteistä tulevaisuutta passiivisen ajelehtimisen sijaan. Tässä keskeistä on ihmisen kyky kyseenalaistaa omaa toimintaansa ja olemisen tapaansa niin yksilönä kuin osana yhteisöä. Muutos tarvitsee epävarmuuden sietoa, nöyryyttä ja monisuuntaista vuorovaikutusta. Joanna Macyn (2021) Aktiivisen toivon menetelmän mukaan aktiivinen toivo eroaa toiveikkuudesta siinä, että aktiivinen toivo on osallistumisen, toimimisen ja sitoutumisen energiaa. Se kulkee lävitsemme, kun toimimme kykyymme mukaan tavoilla, jotka johtavat meitä, pienin tai suurin askelin, yksilöinä ja yhteisöinä, kohti kaipaamaamme tulevaisuutta.

LÄHTEET

Apapa, J. & Harju, S. (toim.) 2023. The concept of 'climate refugee' Towards a possible definition. Briefing. European Parliamentary Research Service. PDF. Viitattu 18.4.2024. [https://www.europarl.europa.eu/Reg-DATA/etudes/BRIE/2021/698753/EPRS_BRI\(2021\)698753_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/Reg-DATA/etudes/BRIE/2021/698753/EPRS_BRI(2021)698753_EN.pdf)

Baines D., Tseris E. & Waugh F. 2018. Activism and Advocacy. Teoksessa Thompson N. & Stepney P. (toim.) Social Work Theory and Methods. The Essentials. New York: Routledge.

BIOS. 2019. Ekologinen jälleenrakennus. Verkkosivu. Viitattu 16.4.2024. <https://eko.bios.fi/>

Green Care Finland Ry. N.d. Mitä on Green Care? Verkkosivu. Viitattu 15.4.2024. [https://www.gcfinland.fi/green-care-/](https://www.gcfinland.fi/green-care/)

Heikkurinen, P. 2014. Kestävyyden käsitteen ulottuvuudet. Tieteessä tapahtuu, 32(4). <https://journal.fi/tt/article/view/46149> Viitattu 11.4.2024.

Helne, T., Hirvilammi, T. & Laatu, M. 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapalolla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Hirvilammi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 136. PDF. Viitattu 19.3.2024. <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/1f0e9beb-e104-479b-ad20-6855bd60146a/content>

Hussein, M. 2023. Sosionomiksi valmistuvien saamat valmiudet väestön ikääntymisen ja monimuotoistumisen tuomiin tarpeisiin ja haasteisiin. Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK. Viitattu 11.4.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/800628/Hussein_Maryan.pdf?sequence=2&isAllowed=y

IPCC, 2023. Climate Change 2023: Synthesis Report. Summary for Policymakers. PDF. Viitattu 18.4.2024. https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 21.3.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S., Pietilä, A., Jääskeläinen, P. & Liikainen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 25 (4) 291–301. Viitattu 27.2.2024. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286>.

Kuukka, K. 2019. Luonnon hyvinvointi, ihmisen terveys. Ekososiaalinen näkökulma terveyden edistämiseen. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 11.4.2024.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105733/1558009272.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilölaista. 26.6.2015/817. Viitattu 18.4.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817#L1P3>

Macy, J. n.d. Main. Verkkosivu. Viitattu 14.12.2023
<https://www.joannamacy.net/main>

Macy, J. 2021. Project Active Hope. Valokuva. Viitattu 12.4.2024.
<https://www.activehope.info/project-active-hope>

Matthies, A-L. 2001. Perspectives of Eco-Social Sustainability in Social Work. Teoksessa Matthies, A-L., Närhi, K. & Ward, D. (toim.) The Eco-Social Approach in Social Work. SoPhi 58. University of Jyväskylä.

Matthies, A-L. 2016. The conceptualization of ecosocial transition. Kirjassa Matthies, A-L. & Närhi, K. (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. E-kirja. Oxford: Taylor & Francis Group. Viitattu 12.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=4710173>

Matthies, A-L, Närhi, K. & Ward, D. 2001. Taking the Eco-Social Approach to Social Work. Teoksessa Matthies A-L, Närhi K. & Ward D. (toim.) The Eco-Social Approach in Social Work. SoPhi 58. University of Jyväskylä.

Matthies, A-L & Närhi, K. 2018. Ecological Theories. Teoksessa Thompson N. & Stepney P. (toim.) Social Work Theory and Methods. The Essentials. New York: Routledge.

Matthies, A-L & Närhi, K. 2014. Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. PDF. Viitattu 10.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. https://www.researchgate.net/publication/266684413_Ekososiaalinen_lahestymistapa_rakenteellisen_sosiaalityon_viitekehysena

Miettinen, E-M. (2022) Ekososiaalinen työ esiin. TAMK-konferenssi: TAMK Conference 2022. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. 97–101. Viitattu 17.1.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-66-3>

Närhi, K. 2015. Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 23(3). Viitattu 9.1.2024.
<https://journal.fi/janus/article/view/53002>

Pulkki, J., Foster R. & Keto, S. 2022. Mitä on ekososiaalinen kasvatusteoria? Ajatuksia Paavilaisen artikkelista. Kasvatus & Aika. 16(4). Viitattu 16.4. 2024.
<https://doi.org/10.33350/ka.122418>

Pulkki, J., & Takkinen, P. (2022). Ekososiaalinen kysymys: Ekososiaalisen kasvatustajattelun teoreettisia lähtökohtia. Kasvatus & Aika, 16(4), 62–79. Viitattu 10.4.2024. <https://doi.org/10.33350/ka.120359>.

Pulkki, J., Varpanen, J. & Mullen, J. 2020. Ecosocial Philosophy of Education: Ecologizing the Opionated Self. Studies in Philosophy and Education Vol 40. <https://doi.org/10.1007/s11217-020-09748-3.4>

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2020. Ammattina sosionomi. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Salonen, A. 2014. Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma – Yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 15. Viitattu 16.4.2024. <https://doi.org/10.30675/sa.122634>

Salonen A. O. 2012. Sosiaalinen saneeraus – tie ekososiaaliseen sivistykseen. Teoksessa Helne T. & Silvasti T. (toim.), Yhteyksien kirja – Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. PDF. Helsinki: Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto. Viitattu 12.4.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/1bea9f63-e9fc-4b9e-acf3-095e4432dd2e/content>

Salonen A. O. & Bardy M. 2015. Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. Aikuiskasvatus 35 (1). Viitattu 10.4.2024 <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/94118>

Sarajärvi A. & Tuomi J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi. Viitattu 19.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>

SOAMK-verkosto. 20.4.2023. Sosionomin ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. PDF. Viitattu 15.4.2024. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Talentia ry. 2022. Arki, arvot ja etiikka – Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta 2021–2024. 3. painos. Viitattu 20.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://talentia.lukusali.fi/index.html#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a> Viitattu 11.4.2024

Talentia ry. 2023. Sosiaalialan ilmastokäsikirja. PDF. Viitattu 10.4.2024. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2023/08/talentia_ilmasto-opas_2023_final.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. 1. painos. Helsinki. Viitattu 4.4.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Valvira. N.d. Suomessa koulutettu sosionomi, geronomi tai kuntoutuksen ohjaaja. Verkkosivu. Viitattu 18.4.2024. <https://valvira.fi/ammattioikeudet/suomessa-koulutettu-sosionomi-geronomi-tai-kuntoutuksen-ohjaaja>

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House. Käytetty myös E-kirjaa.

LIITTEET

Liite 1. Hakuprosessi

AINEISTOHAUN TOTEUTUS HELMIKUUN 2024

Taulukko 5 Hakusuunnitelma (Vilkkä 2023, 59 [e-kirja])

TUTKIMUSKYSYMYKSEN MÄÄRITTELY:

- Miten ekososiaalisuus näkyy sosionomiopiskelijoiden opinnäytetöissä?

HAKUKÄSITTEEN MÄÄRITTELY

Ekosos*

SISÄÄNOTTO- JA POISSULKUKRITEERIEEN MÄÄRITTELY

Sisäänottokriteerit:

- 1997> eli koko siltä ajalta, kun Theseuksessa ollut opinnäytetöitä
- Suomenkieliset opinnäytetyöt
- Englanninkieliset opinnäytetyöt, jotka tulevat vastaan suomenkielisillä hakutermeillä. (Aikaa ja resursseja ei ole määritellä ja selvittää käsitteitä englanniksi.)
- Sosionomitutkinto / Sosiaalialan opinto-ohjelma / Sosiaalialan koulutusohjelma. AMK-taso!
- Sisältää ekosos*
- Ekososiaalisuus määritellään ja avataan opinnäytetyössä laajemmin, vähintään omana alalukuna.

Poissulkukriteerit:

- Muunkieliset opinnäytetyöt kuin englanti ja suomi (koska kielitaito ei riitä niiden tutkimiseen)
- Opinnäytetyöt, joita ei pääse lukemaan (suljettu tai rajattu pääsy Theseuksessa)
- Ekososiaalisuus määritelty lyhyesti, vain lauseen tai vain noin 1–2 kappaleen verran.

TIETOKANNAN JA HAKUTERMIN SEKÄ HAKULAUSEKKEEN MÄÄRITTELY

- Tietokantana Theseus, opinnäytetyöt verkossa
- Hakutermi ekosos*
- Hakurajaukset Theseuksessa:
Sisältää [Opinnäytetyön taso] AMK-opinnäytetyö
Ei sisällä [Opinnäytetyön taso] Ylempi AMK-opinnäytetyö
Sisältää [Koulutusala] sosiaali-ala
- Theseuksessa ”sosiaali-ala” on kategorinen koulutusala, siksi valittuna

Taulukko 4. Katsausmatriisi hakulausekkeineen (Vilkkä 2023, 50 [e-kirja])

Hakutermit ja rajaukset	Haku 1 tulokset	Haku 2 tulokset	Haku 3 tulokset	Aineistoon valitut
Ekosos*, [Opinnäytetyön taso] sisältää: AMK-opinnäytetyö; ei sisällä: Ylempi AMK-opinnäytetyö, [Koulutusala] sisältää: sosiaali-ala	119	74	29	12

Suoritettu yhteensä 3 hakua. Lopulliseen aineistoon valikoitui 12 opinnäytetyötä:

1. Ruponen, E. 2021. Vanhempien näkemyksiä ekososiaalisesta sivistyksestä päiväkodin arjessa. Sosionomi (varhaiskasvatus). Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060414424>
2. Peura, H-M. 2020. Kohti ekososiaalisen sivistyksen sävyttämää varhaiskasvatusta. Sosionomi (varhaiskasvatus). Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005149030>
3. Kairala M. & Lehtinen S-T. 2020. Ekososiaalinen sivistystyö vahvemmin osaksi sosiaali-ala. Sosionomi. Lapin AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020120826750>

4. Alitalo E. & Lundell V. 2021. Sosionomi. Osallistavaa oppimista Fuusio-menetelmän keinoin. Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021052410722>
5. Hämäläinen V. & Tokola H. 2014. Mennään jo, luonto kutsuu meitä! Hyvän mielen retkireppu ohjauksen välineeksi. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501071053>
6. Rämö S. 2020. Viisi T:tä ja rakenteellinen työ. Korkeakouluopiskelijoiden ajatuksia ympäristöahdistuksen lievittämisestä. Sosionomi. TAMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121528272>
7. Pellikainen M. 2022. Näkökulmia ekososiaaliseen hyvinvointiin – kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Sosionomi. Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022061417945>
8. Peltonen T. 2023. Puutarha-avusteinen intervention harjoituksia Espoon mielenterveysyhdistys EMY ry:ssä. Sosionomi. Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202303314521>
9. Kuurne J., Laine S-A & Pöllänen S. 2023. Ympäristön vuosi ympäristökasvatuksen vuosikello varhaiskasvatukseen. Sosionomi (varhaiskasvatus) Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023053016258>
10. Pöllänen M. 2022. Eco-social work and the accessibility of 'Martat' application in promoting and changing environmental attitudes. Sosionomi. Laurea AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022121227907>
11. Saarinen M. & Burman B. 2023. Luontosuhteen merkitys mielenterveysomaisen hyvinvoinnille. Sosionomi. Karelia AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023051711218>
12. Ristola M. 2013. Koira-avusteisen toiminnan lisääminen sosiaalisen työllistämisen työpajalle – vaikuttavuus työyhteisössä. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kymenlaakson AMK. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013110416569>

Huomioita: Aineistosta jäi pois opinnäytetyöt, joihin pääsy oli rajattu eli niiden lukeminen ei ollut mahdollista. Opinnäytetyöt käyty haku 2 ja haku 3 läpi ctrl+f: ekosos*, tarkastettu myös sisällysluettelot ja asiasanat. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit tarkentuivat hakujen myötä. Ensimmäisen haun jälkeen tutkimuskysymys muuttui ”ekososiaalisuuden teemoista” ”ekososiaalisuuteen”. Tutkimuskysymystä ja kriteerejä tarkentamalla pyritti rajaamaan aineisto siten, että kirjallisuuskatsaukseen nousevat opinnäytetyöt, joissa ekososiaalisuus on ns. kantavana teemana tai oleellinen osa. Rajauksessa kyse työn aikataulurajoitteista ja tekijän resurssien huomioimisesta sekä katsauksen laadun varmistamisesta.

Liite 2. Teema-analyysit

Teema-analyysin taulukko mukailen Viikka 2023, 90

Ruponen E. 2021. Vanhempien näkemyksiä ekososiaalisesta sivistyksestä päiväkodin arjessa. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen sivistys	Arto Salonen ja Marjatta Bardy 2015: <ul style="list-style-type: none"> - Olemme riippuvaisia ympäristöstämme ja sen kantokyvystä - Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen tiedostaa oman toimintansa vaikutukset ympäristöönsä ja osaa tarkastella taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia riippuvuussuhteita. - Salonen 2015: arvojärjestyksen päivitys 1. ekologiset kysymykset, 2. ihmisoikeudet ja 3. vakaan talouden vaaliminen, nykyinen arvojärjestys päinvastainen. - Ekososiaalisten ja sosiaalisten kysymysten tarkastelu yhdessä - Ihmisen hyvinvoinnin laajamittaisempi tarkastelu - Ihmisen vastuu ja vapaudet - Ekososiaalisen sivistyksen arvot vastuullisuus, kohtuullisuus ja ihmistenvälisyys. - Salonen 2012: elinikäinen oppiminen, päämääränä ihminen, joka huolehtii itsestään, toisista, ympäristöstä ja koko ekosysteemistä omalta osaltaan. - Opparin tekijän näkökulmat: ekososiaalinen sivistys inhimillisen kasvun ja kasvatuksen myötä saavutettua yksilöllistä ymmärrystä ihmisten riippuvuudesta luonnosta ja toisista ihmisistä ja siitä syntynyt tietoisuus ihmisen oikeuksista ja velvollisuuksista.
	Ympäristökasvatus	<ul style="list-style-type: none"> - Kokonaisvaltainen tavoite ympäristövastuullisen kansalaisen kasvattaminen. - Tavoitteet vahvistavat ihmisten tietoa ympäristön tärkeydestä elämällemme ja hyvinvoinnillemme sekä nostaa ympäristöstä huolehtiva toiminta osaksi jokaisen arkea.
	Dialoginen vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalisen sivistyksen taustalla ajatus ihmisten välinen dialogi ja ymmärrys, että maapallo on yhteinen ja yhdessä huolehditava. - Vuorovaikutus olennainen osa ekososiaalisen sivistyksen toteuttamista. Yhteistyö olennaista.
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinnäytetyön tekijältä: olemassa olevia lukuisia tabuja, joita arjessa kieltäydymme ajattelemasta ja joista emme puhu. Näitä lähestytään ekososiaalisen sivistyskäsityksen kautta, kun ekologista ja sosiaalista kestävyyttä peilataan maailman tapahtumiin ja todellisuuteen. 		

Peura H-M. 2020. Kohti ekososiaalisen sivistyksen sävyttämää varhaiskasvatusta. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen sivistys	<ul style="list-style-type: none"> - Salonen & Bardy: Omaksuttava sivistyskäsitys, jossa hyvän elämän tavoittelun raamit syntyvät maapallon rajallisuuden ja elämän keskinäisriippuvaisuuksien tunnistamisesta. - A. Salonen: maailmanhahmottamisen hierarkian uudelleen hahmottaminen: 1. ekologisuus ja elämän perusedellytyksien turvaaminen 2. ihmisoikeudet 3. vakaan talouden vaaliminen - Ekologisten ja sosiaalisten kysymysten yhteistarkastelu - Vastuu ja vapaus, arvot vastuullisuus, kohtuullisuus ja ihmistenvälisyys - Luottamus tulevaisuuteen - Opinnäytetyön tulosten mukaan: toisten ihmisten arvostus ja huomiointi, yhdistyminen kestävään elämäntapaan. Kohtuullinen kulutus, vastuullisuus ja ymmärrys omien toimien vaikutuksista.
	Ekososiaalinen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - Fitzpatrick: Kolme ideologiaa: reformismi, diskursiivinen refleksisyys ja taloudellinen demokratia - Aineettoman ulottuvuuden korostaminen hyvinvoinnissa. - Hyvän elämän elementit: pidättyvyys, velvollisuudet, hoiva, säästäminen ja rakkaus - Kestävä ekososiaalinen hyvinvointi edellyttää sosiokulttuurista muutosta ja ylikulutuksen lopettamista
	Globalisaatio ja sosiaaliala	<ul style="list-style-type: none"> - Yksittäiset tapahtumat koskevat laajempaa ihmisjoukkoa, yhteiset pelisäännöt. - Maailmanlaajuinen yhteen kytkeytyminen lisää myös elämän haavoittuvuutta - Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen on sosiaalialan eettinen velvoite. Sosiaalialan ammattilaisen tehtävä ehkäistä ja poistaa sosiaalisia ongelmia. Mm. ilmastonmuutoksen vaikutukset. - Rabb: sosiaalialan ammatilliseen työperinteeseen ei kuulu vaikeneminen tai passiivisuus. Ekologisten ja sosiaalisten uhkien huomioiminen työssä ei saa jäädä yksittäisen työntekijän vastuuksi.
	Ekokriisi ja tulevaisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Nykyinen toiminta kestämatöntä - Ekologinen kriisi osoitus toisenlaisen tieto- ja arvojatku- mon välttämättömyydestä - Kasvatustyön merkitys muutoksessa
	Kestävyys	<ul style="list-style-type: none"> - Ulottuvuuksia: ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen + emotionaalinen - Ajallinen suuntautuminen: menneet, nykyinen ja tuleva
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ihminen osa luontoa - Markkinaehtoisuuden kritiikki - Ymmärrys elämän perustavien ulottuvuuksien yhteen kietoutuneisuudesta 		

Kairala M. & Lehtinen S-T. 2020. Ekososiaalinen sivistystyö vahvemmin osaksi sosiaalialaa. Sosionomi. Lapin AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen sivistys	<ul style="list-style-type: none"> - Kyky tarkastella omien valintojen ja kulutustottumusten seurauksia - Bardy & Salonen: Ekologisen sivistyksen avulla voi löytyä uusia näkökulmia, joilla voidaan luoda merkitystä elämään. - Ekososiaalinen sivistyskäsitys: vastuullisuus, ihmistenvälisyys, systeeminen maailmansuhde, kohtuullisuus. Arvojärjestyksen muutos: luonto, ihmisyyden, talous - Elämän edellytysten jatkuminen maapallolla ja ihmisten yhdenvertaisuus - Sateenvarjokäsitys (nähti)
	Kestävyys	<ul style="list-style-type: none"> - Maslow tarvehierarkia; Allardt hyvinvoinnin tarvekäsitys ja hyvinvoinnin osa-alueet: having, loving, being + doing (Hirvilampi&Helne) - Hyvinvoinnin edellytys ekologinen kestävyys
	Sosiaaliala	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalialan tulisi sisällyttää niin maapallon toisella puolella olevien auttaminen kuin tulevaisuuden sukupolvien - Sosiaalialan peruskysymykset: ihmisten, ympäristön ja luonnon toimiva vuorovaikutus; tätä tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee - Sosiaalialan mahdollinen rooli muutoksessa, konfliktien sovittelijana - Sosiaalisilla ja ekologisilla ongelmilla erottamaton yhteys inhimillisessä elämässä. Globaaleja ongelmia. (Dominelli) - Opinnäytetyön tuloksista: Koettiin edistävän ja ylläpitävän vuorovaikutusta. Jatkuva elinikäinen oppiminen.
Muita huomioita:		
<ul style="list-style-type: none"> - Kulutusyhteiskunnan kritiikki, kohtuullisuuden korostaminen - Ekologinen muutos vaatii globaalia eettistä vastuuta elämän jatkumisesta - Kestävän tulevaisuuden rakentamisessa huomioitavaa pyrkimyksiä rakentaa siltoja ihmisten välille 		

Alitalo E. & Lundell V. 2021. Osallistavaa oppimista Fuusio-menetelmän keinoin.

Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Fuusio-menetelmä	<ul style="list-style-type: none"> - Osallisuus, oppiminen, tulevaisuus - Elinikäinen oppiminen - Osallisuus: Allardt: having, acting, belonging + doing. - Yhteisöllisyys
	Ekososiaalinen sivistys	<ul style="list-style-type: none"> - Pyrkimys kestävään elämäntapaan sekä yhteiskuntana että kulttuurina. - Kohtuullisuus - Hyvinvoinnin ulottuvuudet ihmisille kuin luonnollekin - Maapallon kantokyvyn huomioiminen hyvän elämän edellytyksiä luodessa niin nykyisille kuin tuleville sukupolville - Opinnäytetyön tuloksista ekososiaalisen sivistyksen arvot: poikkiteieteellisyys, ekologiset arvot - Mahdollistuu systeemisen ajattelun kautta eli kokonaisuuksien toimintalogiikkaa hahmottamalla. - Kulmakivinä vastuullisuus, ihmisten välinen yhteistointa ja kohtuullisuus (oppilaitoksen kestävä kehityksen sertifiointi 2020) - Opetussuunnitelma 2014: ihminen osa luontoa ja täysin riippuvainen siitä. Ekososiaalisella sivistyksellä luodaan sellaista elämäntapaa ja kulttuuria, jonka lähtökohtia ovat ekosysteemien monimuotoisuuden uusiutumiskyky, ihmisarvo ja osaamispohjan rakentaminen luonnon kantokyvyn rajoihin. - Ekososiaalisella työotteella sosiaalialalla pyritään panostamaan ihmisten väliseen yhteistyöhön ja nähdään ihmisten ja luonnon välinen riippuvuussuhde
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kritiikki nykyistä materia- ja talouskeskeistä ajattelutapaa - Klein: yksilönvalintoihin kiinnittyminen vie huomion isommasta kokonaisuudesta (ilmastonmuutos) 		

Hämäläinen V. & Tokola H. 2014. Mennään jo, luonto kutsuu meitä! Hyvän mielen retkireppu ohjauksen välineeksi. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylä AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen työ	<ul style="list-style-type: none"> - Okulov: ekososiaalisella työllä ei yhtä tarkkaa määritelmää. Tunnusmerkkinä pidetään heikompiosaiten ihmisten näkökulman tuomista näkyville, ja pyritään vahvistamaan heidän asemaansa. - Närhi: määrittelee sosiaalialalla tehtävänä ekososiaalisen työn olevan suuntaus, joka huomioi sekä fyysiset, sosiaaliset että kulttuuriset seikat ihmisen arkielämässä. - Matthies & Närhi: ekososiaalisen työn tunnuspiirteitä sosiaalipoliittikka sekä ihmisen elinympäristön tarkastelun kokonaisvaltaisuus. - Ympäristö- ja ekopsykologian ja ekososiaalisen työ yhteispiirteinä: ympäristön nähdään vahvasti vaikuttavan ihmiseen sekä ihmisen ja ympäristön olevan vuorovaikutuksessa keskenään - A. Salonen: materialistisen elämäntavan ihannoiti ja toteutus uusiutumattomia luonnonvaroja hyödyntäen, yksilökeskeisyyden korostuminen ja taloudellisen hyödyn tavoittelu eivät tue kestävä kehitystä. Ekososiaalisen sivistyksen arvoperusta, joihin kuuluu mm. vapauden ja vastuun tasapaino, ekologinen eheys, ihmisten tasavertaisuus ja rauha. Luovat kuvaa eheämmästä elämästä. Tarkoitus että ekososiaalisen sivistyksen arvot olisivat niin moninaiset, että ihmiskunta voisi toteuttaa niistä hyväksi tuntevia arvoja ja näin olisi rakentamassa entistä yhtenäisempää ja parempaa maailmaa. - Green Care luontolähtöinen toimintamuoto sosiaalialalla, pohjautuu ekososiaaliseen ajatteluun. Perustuu luonnon, toiminnan ja yhteisön vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus, osallisuus, yhteisö, tavoitteellisuus, ammatillisuus, vastuullisuus. Opinnäytetyössä luoto Hyvän mielen retkireppu
	Ympäristö- ja ekopsykologia	<ul style="list-style-type: none"> - Ihmisellä kyky aktiivisesti muokata ympäristöään ja samalla myös suhdetaan siihen - Ekopsykologia ympäristöpsykologian osa-alue, jossa korostuu ihmisen luontosuhde sekä arvomaailma. - Salonen: Ekopsykologian yhteinen tavoite on ihmisen ja luonnon yhteyden palauttaminen ja vahvistaminen.
	Luonto ja hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - Luonto hyvinvoinnin lähteenä merkittävä. Elpyminen ja kokemuksellisuus. Kaplan & Kaplan: luonnon elvyttävyyden kokemusten neljä tyypillistä piirrettä: lumoutuminen, arkipäivästä irtaantuminen, elvyttävän paikan jatkuvuuden tuntu sekä yhteensopivuuden kokemus - Ihmisen olemassaolo mahdollistuu vain ympäristön, kehon ja mielen vuorovaikutuksesta - Allardt: hyvinvoinnin jaottelu: Having, Loving, Being + Doing. - Ekologinen kestämyys tulee vaikuttamaan myös ihmisen hyvinvointiin
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteiskunnassa vallalla olevat tehokkuus, kiire ja kilpailu ovat vastakohtia tasapainon arvoille - Teollistumisen myötä ihmisen suhde luontoon on muuttunut eriytyneemmäksi ja irrallisemmaksi, epäsuotuinen vaikutus ihmisen hyvinvointiin 		

Rämö S. 2020. Viisi T:tä ja rakenteellinen työ – Korkeakouluopiskelijoiden ajatuksia ympäristöahdistuksen lievittämisestä. Sosionomi. TAMK.

TEEMA	ALATEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen viitekehys	<ul style="list-style-type: none"> - Salonen&Bardy: voidaan nähdä laaja-alaisesti hyvinvointia tarkastelevana viitekehystenä, jossa ekologisia ja sosiaalisia asioita tarkastellaan yhdessä. Terve ekologinen perusta sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin pohja ja välttämättömyys. Elämän edellytysten turvaaminen. - Närhi: Sosiaalityössä ekososiaalinen viitekehys saateenvarjokäsitteenä - Ekososiaalisen ajattelun taustalla voidaan nähdä relationaalinen ihmiskäsitys: ihminen on osa luontoa, ihmisen hyvinvointi on tiiviisti sidoksissa ihmisen hyvinvointiin. Ekosysteemin tarjoamat resurssit ja palvelut ovat elinehto ihmisen hyvinvoinnille, ja ihmisen toimilla on vaikutusta näihin. Ihmisen hyvinvointi rakentuu ihmisten keskinäisistä sekä ihmisen ja luonnon välisistä suhteista (Matthies&Närhi) - (Nivala&Ryynänen) Ekososiaalisella näkökulmalla tarkoitetaan sitä, että kiinnitetään huomiota sosiaalisen hyvinvoinnin ekologisiin ehtoihin ja tunnustetaan näiden yhteys. Sosiaalipedagogiikassa voi näkyä esim. jatkuvan kasvun ajattelutavan kyseenalaistuksena - Ekososiaalisen viitekehysten läpi katsottuna rakenteellinen sosiaalityö liittyy vahvasti yhteiskunnan ja talouden rakenteisiin sekä huomioi luonnon ja elinympäristön suhteen sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Matthies&Närhi:
	Ympäristöahdistus	<ul style="list-style-type: none"> - Doherty: ilmastonmuutoksen aiheuttamia vaikutuksia hyvinvointiin ja mielenterveyteen voidaan tarkastella kolmella tasolla: 1. suorat sään ääri-ilmiöiden ja ympäristön muutosten aiheuttamat vaikutukset. 2. epäsuorat vaikutukset mielenterveyteen, heijastuu yhteisöihin ja kulttuureihin: Esim. ruoan saatavuuteen liittyvät asiat. Monimutkaisia ja yhteen kietoutuneita. 3. hankalammin mitattavia, laajemmin levinneitä, välilliset vaikutukset, kokijalla ei yhteyttä suoriin ympäristön muutoksiin tai epäsuoriin yhteisö- ja yhteiskuntatason vaikutukseen henkilökohtaisessa elämässään. esim. ahdistus, epätoivo. - Pihkala: ympäristöahdistus kokonaisuus laajasti erilaisia vaikeaksi koettuja tunteita ja mielentiloja, jotka linkittyvät kiinteästi ympäristöongelmiin, niiden uhkaan sekä yksilön tietoisuuteen näistä. Kokemus syntyy usein epäsuorasti monien tekijöiden vaikutuksesta. Taustalla voi olla eri tunteita, joita ei ole päästy kokemaan ja käsittelemään. Voi olla myös tiedostamatonta. Voi piiloutua erilaisten torjumisen ja vaikenemisen muotojen taakse. Vahva tulevaisuuteen suuntautuva ulottuvuus. Aiheuttaa perustavanlaatuisen turvattomuuden uhkaa, kuolemaan ja kuolevaisuuteen liittyviä pohdintoja - Lähtökohtaisesti ympäristöahdistus voidaan nähdä normaalina ja luonnollisena reaktiona tiedostettuun ympäristön tilaan ja ympäristöongelmiin havahtumiseen - Voi olla myös voimavara, esim. motivaatio tiedonetsintään - Weintrobe: ympäristöongelmat voivat aiheuttaa ahdistuksen tunteita myös siksi että ne uhkaavat sitä elämäntapaa, johon olemme nykyisessä kulutuskulttuurissa tottuneet, identiteetti ja status. - Kokemus oman toiminnan riittämättömyydestä, syllisyys ja häpeä, ympäristöongelmien systeeminen luonne voi synnyttää voimakasta avuttomuutta. - Albrect: Ekoparalyysi: lamaantumisen, tiedon arvojen ja toiminnan väliset kuilut ympäristöahdistuksen takana - Tukikeinoja: tunteiden käsittely, toiminta, elämän merkityksellisyyden etsintä ja toivon ylläpitäminen. Opinnäytetyössä

		<ul style="list-style-type: none"> - nousseet teemat: tieto, toiminta, toivo, tunteiden käsittely ja tuki. - Sosiaalialan työssä korostuu psykososiaalisen tuen tarjoaminen vaikeassa tilanteessa elävälle asiakkaalle.
<p>Muita huomioita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekokriisi - Luontosuhde: pohjana sille miten ihminen kohtelee luontoa, länsimaisessa kulttuurissa erillisyys luonnosta, konsumeristinen kulttuuri ja luonnon kantokyvyn ylitys - Sosiaalialan arvopohja huomioiden ympäristö tulisi huomioida läpileikkaavana teemana sosiaalialan työssä: ekososiaalinen viitekehyksen ja arvopohjan kokonaisvaltainen soveltaminen. Rakenteellinen.		

Pellikainen M. 2022. Näkökulmia ekososiaaliseen hyvinvointiin – kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALATEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - Oma hyvinvointimme riippuu luonnonympäristömme hyvinvoinnin tilasta - Tunnistetaan yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvoinnin keskinäisriippuvuussuhteet. Ekososiaalisen ajattelutavan ytimessä on vahva relationaalinen maailmankuva ja holistinen käsitys ihmisestä. Ekososiaalisen hyvinvoinnin ulottuvuudet pohjautuvat moniulotteisen hyvinvoinnin HDLB-malliin (Allardt) - Salonen A. siirtymä kestävämpään ja elinvoimaisempaan yhteiskuntaan vaatii käyttäytymistämme ohjaavien ajattelutapojen muutosta. Ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten hyvinvointitekijöiden integroituminen ja hierarkia: 1. elinvoimaiset luonnon ekosysteemipalvelut ja luonnonvarojen kestävä käyttö 2. ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuus ja arvokas elämä 3. vakaa talous. <p>Kirjallisuuskatsauksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalisen hyvinvointikäsityksen ytimessä ihmisen hyvinvoinnin ja luonnontilan keskinäisriippuvuuksien tunnistaminen - Salonen A. (2012): ekososiaaliselle hyvinvointikäsitykselle ekososiaalisen sivistyksen arvopohja. Vapaus ja vastuu, ekologinen eheys ja monimuotoisuus, ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasavertaisuus, demokratia, väkivallattomuus ja rauha. Ekososiaalinen sivistys edellyttää, että jokaisen ihmisen ajattelun ja toiminnan pohjana toimii inhimillinen kasvu - Kestävän kehityksen käsite tyypillisesti kolme ulottuvuutta: ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Ekologinen kestävyys kahden muun edellytys. Hirvilampi: elämän edellytysten mahdollistaminen nyt eläville ihmisille, tulevaisuuden sukupolville sekä muille lajeille - Hirvilampi: Holistinen näkökulma ihmisen hyvinvointiin, kokonaisuuden oivaltaminen. - Rauhala: holistinen ihmiskäsitys rakentuu: kehollisuus, tajunnallisuus ja suhde todellisuuteen. Muodostavat hyvinvoinnin kokonaisuuden, jokainen osa on yhtä tärkeä. - Kirjallisuuskatsauksen yhteenveto: ihmis- ja kulutuskeskeinen tapa käsittää hyvinvointia on kapea-alainen, vanhanaikainen ja egosentrinen. Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksuminen johtaisi asioiden ja ilmiöiden kokonaisvaltaisempaan tarkasteluun, jonka seurauksena kyseenalaistaisimme taloudellisen kasvun pakollisuuden ja näkisimme uusia mahdollisuuksia.
	Ekososiaalinen viitekehys sosiaalialalla	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalialalla keskiöön ekologinen näkökulma: miten sosiaaliala itsessään voisi edistää ekologista kestävyyttä - Ekososiaalisella siirtymällä tarkoitetaan yhteiskunnallista siirtymäprosessia kohti ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä, jossa ekologisen kestävyuden ensisijaisuus tunnustetaan - Ekososiaalinen näkökulma palauttaa sosiaalialan sen päätavoitteen äärelle eli tarkastelemaan yhdessä ihmisten kanssa heidän sosiaalista todellisuuttaan luonnollisissa ympäristöissä.

		<ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalisessa viitekehyksessä rakenteellinen sosiaalityö koskee laajasti yhteiskunnan ja talouden rakenteita sekä erityisesti luonnon ja elinympäristön suhdetta sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Närhi: sateenvarjokäsite. - Närhi&Matthies: Ekososiaalisen viitekehysten kaksi pääsuuntausta: systeemiteoreettinen ja ekokriittinen. Systeemiteoreettinen korostaa sosiaalisen ympäristön merkitystä ihmisen hyvinvoinnille, painotus kokonaisvaltaisessa ajattelussa. Sosiaalialan työntekijän tehtävä ihmisten sopeuttaminen olemassa olevaan sosiaalisen ympäristöön ja sen muutoksiin. Ekokriittinen näkökulma painottaa koko länsimaisen jatkuvaa taloudellista kasvua tavoittelevan yhteiskuntamallin kyseenalaistamista. Ekologinen tietoisuus laajentaa sosiaalialan perinteisiä kysymyksiä, tarvitaan ennen kaikkea yhteiskunnallisten rakenteiden muutosta. - Nykyinen integroiva sosiaalityö ja -ohjaus sekä tehokkuuteen pyrkivä sosiaalipolitiikka ei ota tarpeeksi huomioon ekologista kestävyttä
	Ihminen ja luonto	<ul style="list-style-type: none"> - Ihminen osa maapallonlaajuista ekosysteemiä - Ihmisen toiminta muuttanut ekosysteemejä, tiedossa nopeita ja arvaamattomia muutoksia. Vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin koska olemme riippuvaisia biologisista resursseista ja ilmastoypäristöistä - Relationaalinen näkemys olemassaolosta - Arne Naess: ihmisen suhde luontoon symbioottinen
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Muutoksen taustalla; teollinen vallankumous, kapitalismi. - Ihmiskeskeisen paradigman kritiikki - Ilmastonmuutos ei jotain tulevaisuudessa vaan täällä jo nyt 		

Peltonen T. 2023. Puutarha-avusteisen intervention harjoituksia Espoon mielenterveysyhdistys EMY ry:ssä. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalialan työ	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisöllinen ja sosiaalinen elämä on osa ekosysteemiä ja tämän takia sosiaalialan työssä tulee huomioida ekologiset seikat ja kestävä kehitys (Tolvanen&Jääskeläinen) - Pyrkii edistämään ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin lisäksi maapallon hyvinvointia ja varmistamaan resurssien oikeudenmukaisen jaon. (Dominelli) - Pyrkii nostamaan perinteisen sosiaalialan työn rinnalle uusia ekologisia arvoja ja malleja, joilla pystytään huomioimaan ympäristön tila myös sosiaalisessa päätöksenteossa. (Besthorn) - Ekososiaalialan työn kautta tunnustetaan hyvinvoinnin riippuvuus luontoympäristöstä ja sen tilasta - Lähtökohtia kohtuullisten resurssien turvaaminen kaikille, vastuullista ja mielekästä tekemistä ekologisuuden ehdoin sekä lisää yhteenkuuluvaisuutta ja välittämistä ilman kulu- tuskeskeisyyttä. Hyvinvoinnin koostumisessa huomioidaan sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys (Helne, Hirvilampi & Laatu) - Eri kuin vihreä sosiaalityö, jossa luonto tuodaan mukaan toimintaan tai käytetään tavoitteellisesti - Sosiaalialan arvot: ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, osallisuuden edistäminen, asiakkaan kokonaisvaltainen huomioiminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen.
	Green Care	<ul style="list-style-type: none"> - Opinnäytetyössä puutarhahoito: vuorovaikutus luonnon, ryhmän ohjaajan ja muiden ryhmäläisten välillä. Puutarha sosiaalialan työn ympäristö, interventio sekä menetelmä. - Green Care-toiminnassa luonnon ja ympäristön resursseja hyödynnetään eri asiakasryhmien hyvinvoinnin (fyysisen ja psyykkisen) ja elämänlaadun edistämiseksi (Salonen). Saateenvarjotermi toiminnoille, joissa odotuksena on luonnon kanssa kosketuksissa olevan järjestelmällisen toiminnan myönteinen vaikutus ihmisiin - Luontolähtöisyys, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus, ammattimaisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus - Luonnon hyvinvointivaikutukset, mm. tarkkaavaisuuden elpyminen (Kaplan & Kaplan)
	Ympäristö- ja ekopsykologia	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristöpsykologia tutkii ihmisen ja ympäristön vuorovaikutusta (Salonen) - Ekopsykologiassa tutkitaan miten ihmiset ja luonto ovat irtautuneet psyykkisellä tasolla toisistaan, pyritään hahmottamaan ihmisen ja luonnon suhdetta. Ihminen katsotaan osaksi luontoa, jolloin irrallisuus aiheuttaa ympäristöongelmia ja ihmisten mielten huonovointisuutta (Salonen) - (Roszak) ihmisellä ekologinen alitajunta. Alitajunnan on tu- kahduttanut teollistuminen, syvin syy mielenterveysongel- mille. Ihmisen ja luonnon välinen irrallisuus. Yhteisöllisyys ja luontoyhteys tärkeitä - Luontoympäristö tukee palautumisen neljää tekijää: lumou- tuminen, irtautuminen arjesta, yhteyden ja yhteenkuuluvuu- den kokemukset. (Salonen)
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalipolitiikka, luonnonvarojen riittävyys ja luontokato kytkeytyvät yhteen 		

Kuurne J., Laine S-A. & Pöllänen S. 2023. Ympäristön vuosi. Ympäristökasvatuksen vuosikello varhaiskasvatukseen. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALATEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen sivistys	<ul style="list-style-type: none"> - Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on luoda perusteet ekososiaaliselle sivistykselle - Laaja-alainen hyvinvointikäsitys, jonka lähtökohdiana on yhdistää ekologinen ja sosiaalinen näkökulma yhteisöjen kulttuurisessa muutoksessa ja yksilöiden hyvinvoinnin määrittäjänä. Ekososiaalisessa kehityksessä hyvinvointi rakentuu elämän välttämättömät edellytykset tarjoavien ekosysteemipalvelujen elinvoimaisuudesta ja sosiaalisesta osallisuudesta, joka tuo luottamusta ja ihmisten yhteenkuulumisen kokemusta. (Salonen) - Ekososiaalisen transformaation tarve syntyy ekologisesta huolesta (elämää kannattelevien ekosysteemien elinvoimaisuuden heikentyminen) ja sosiaalisesta huolesta (ihmisten välinen oikeudenmukaisuus). Sivistyksen laatu peilataan viime kädessä tulevien sukupolvien mahdollisuuksien kautta - Arvoperustana ihmisen vastuun ja vapauden yhdistäminen toiminnassa siten, että huomioidaan ekologinen eheys ja monimuotoisuus, ihmisten keskinäinen tasavertaisuus ja riippuvuus sekä demokratia, väkivallattomuus ja rauha (Salonen) - Varhaiskasvatuksessa ekososiaalista sivistystä edistävä kasvatus näyttäytyy lasten osallisuutena ja vaikuttamismahdollisuuksina ympäristökysymyksissä, ekologisessa kestävyudessa sekä sosiaalisessa tasa-arvossa.
	Ympäristökasvatus	<ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen kautta vaikutetaan suureen joukkoon lapsia; tulevien sukupolvien asenteet ja kokemukset. Ekokriisin ajassa ympäristökasvatuksen merkitys korostuu vahvemmin yhteiskunnassa - Isojen ongelmien edessä ihmiselle tulee tarjota ratkaisukeskeisiä keinoja ympäristöongelmien ratkaisemiseksi ja luoda tulevaisuustoivoa - Muodostuu eri näkökulmista, verkostoitumisesta ja yhteisestä uuden oivaltamisesta. - Tärkeä ympäristökasvatusta määrittävä tekijä on kohderyhmän ikä. - Ympäristökasvatuksessa tärkeintä on onnistua vahvistamaan lapsen luontosuhdetta, koska aikuisuuteen kestävä luontosuhde on yksilötaholla merkittävin ympäristökäyttäytymistä ohjaava tekijä. (Ratinen) - Oman kokemuksen syventäminen ja luontokokeuksiin osallistuminen on osa ympäristökasvatusta. - Ympäristökasvatuksella voidaan vaikuttaa mahdollisuuksien mukaan osallistujien käyttäytymiseen ja asenteisiin osallisuuden näkökulmasta katsottuna. - Ympäristökasvatuksen avulla voidaan kääntää osallistujan katse siihen, jota osallistuja itse ei välttämättä kykene itse havainnoimaan. (Sandberg)

		<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristökasvatuksen merkityksellisyyttä voidaan pohtia yksilö- ja yhteisötasolla niin paikallisesta kuin globaalista näkökulmasta. Kaikki toiminta lähtee yksilöstä, mutta yhteisöllä on enemmän vaikutusvaltaa, jonka vuoksi ympäristökasvatuksessa on oleellista tunnistaa ja panostaa yhteisön voimaan. (Ratinen 2020) - Joy A Palmer. Ympäristökasvatuksen puumalli - Elinikäisen oppimisen näkökulma s.17 - Ekologisesti kriisiytyneessä maailman tilanteessa on kriittisesti osattava tarkastella millä tavoin kasvatusyhteisöt huomioivat ekokriisin, ja samalla pyrkivät luomaan valmiuksia sen ylittämiseen.
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekokriisin aikakausi (ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikulutus, luontokato ja ympäristön kantokyvyn rajat). Ympäristökriisit globaaleja kriisejä. - Tämänhetkiset hyvinvoinnin tavoittelun tavat kestäättömiä - Ihmisen riippuvuus luonnosta tunnistettu - Luontosuhdetta tukemalla pystytään vaikuttamaan yhteiskunnan ajatteluun ja toimintaan 		

Pöllänen M. 2022. Eco-social work and the accessibility of 'Martat' application in promoting and changing environmental attitudes. Sosionomi. Laurea AMK.

TEEMA	ALA-TEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Eko-sosiaalisuus	Eko-sosiaalinen työ ja eko-sosiaalinen siirtymä	<ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalinen työ on tällä hetkellä kaikkein olennaisin sosiaalityön ala. Keskittyy siihen, miten ympäristöongelmat vaikuttavat ihmisiin ja yhteisöihin. Korostaa ihmisten hyvinvoinnin ja ympäristötekijöiden yhteydestä tulee yhä yleisempiä sosiaalityön kentällä. - Ramsay&Boddy: huomion kiinnittäminen ihmisen ja luonnon suhteeseen, etenkin ihmiseen kykyyn häiritä luonnollisia systeemejä - Ekosentrismi: maailman hahmotuksen tapa, jossa arvostetaan luonnollisia organismeja: ihmisten pitää olla harmoniassa luonnon kanssa rajoittamalla kasvua ja arvostamalla kaikkea elämää, eli lopettaa luonnon hyväksikäyttö ihmisen tarpeiden takia - Ekososiaalinen (tai sosioekologinen) siirtymä viittaa yhteiskunnan ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten aspektien kehittämistä keskittyen ekologiseen ja sosiaaliseen kestävytyteen. Muutoksessa tarvitaan aktivistien, päätöstentekijöiden ja tutkijoiden työtä. Biofysisestä ympäristöstä tulee huolehtia ja vähentää luonnonvarojen väärinkäyttöä taloudessa (Matthies) - Ekososiaalinen muutos kannustaa radikaaleihin muutoksiin, jotka pitää erottaa nykytilannetta ylläpitävistä toimista eli viherpesusta - Ekososiaalisessa muutoksessa ekologisten ja sosiaalisten ongelmien suhde huomioidaan, sosiaalityö kontekstualisoi nämä ongelmat, tulkaa ne yksilö- ja yhteisötasolle, työskentelee ehkäisemään näiden ongelmien seurauksia ja ottaa vastuuta ratkaisujen löytämiseksi (Matthies) - Opinnäytetyön tekijä: ekososiaalinen työ ympäristöasenteiden ja ekososiaalisen muutoksen parissa on tärkeää ja relevanttia. Emme voi jatkaa kuten ennen, sosiaalialan täytyy nousta haastamaan ja muuttamaan nykytoimintaa
	Ympäristöasenteet	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristöasenteet, tai ympäristömyönteiset asenteet, ovat ihmisen ajatuksia, tunteita ja toimia kohti ympäristön suojelua. Asenne on saavutettavampi mitä enemmän ihmisellä on tietoa asenteen kohteesta. - Korkeampi empatiataso korreloi ympäristömyönteisten asenteiden kanssa. Voi johtaa myös jähmettymiseen ja toimimattomuuteen (leanna) - Ympäristöasenteiden parantamiseen tarvitaan mediassa ja kasvatuksessa monia yhteen linkittyviä viestejä ja positiivista kannustusta vaikkeivat toiminnan tulokset näkyisi tässä hetkessä. Myös valtaapitävien instituuttien toimet asenteiden muutoksessa, esim. lailliset sanktiot - Ihmisten käytöksen muuttaminen on vaikeaa (opinnäytetyön tulokset ja lenna)
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tässä opinnäytetyössä määrittely, että ekososiaalinen työ tunnetaan myös ekologisenä sosiaalityönä, vihreänä sosiaalityönä tai ympäristösosiaalityönä - Luonnonvarojen ylikulutus lopetettava. Kykenemättömyys puuttua ympäristöongelmiin altistanut globaalin maailman taudeille kuten korona. Huomio ihmisen aiheuttamien luonnonkatastrofien yms. ennaltaehkäisyyn. - Sosiaalialan työntekijöiden rooli ympäristönsuojelussa: osaaminen voi lisätä sosiaalista muutosta. Sosiaalityössä kyse ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden parantamisesta, ja ympäristölliset tekijät vaikuttavat ihmisiin, yhteisöihin ja yhteiskuntaan 		

Saarinen M. & Burman B. 2023. Luontosuhteen merkitys mielenterveysomaisen hyvinvoinnille. Sosionomi. Karelia AMK.

TEEMA	ALATEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Ekososiaalisuus	Ekososiaalinen lähestymistapa	<ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalisessa sivistyksessä on kyse arvohierarkiasta, jossa tunnustetaan, että ihmiset sekä myös sivilisaatiomme, ovat täydellisesti riippuvaisia luonnosta. - Ekososiaalisen sivistyksen keskiössä on systeemin ajattelu: tiedostava ihminen pohtii valintojaan ekologisesti ja tunnistaa kokonaisvaltaisuuden merkityksen kaikessa toiminnassaan. Ymmärtää vuorovaikutussuhteiden vaikutuksen kaikkeen: luontoon, muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan, lähellä sekä kaukana (Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö.) - Ihmisten välinen ymmärrys ja tunnustus mahdollistavat kokemuksen elämän merkityksellisyydestä sekä yhteydestä toisiimme. - Ihmisen asettaa osaksi ekosysteemiä moninaiset hyvinvoinnin ulottuvuudet, jotka sisältävät sosiaalisia suhteita, suhdetta itseensä ja luontosuhteen sekä antavat mahdollisuuden mielekkääseen toiminnallisuuteen. (Matthies) - Ekososiaalisen ajattelun laaja-alainen vahvistaminen yhteiskunnassa olisi merkittävää sillä ihminen tarvitsee luontoa elääkseen <p>Opinnäytetyön aineistosta nousutta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalinen näkökulma asettui kuviossa 3 subjektiivisen kokemuksen alle. Vahva luontosuhde korreloi ekososiaalisuuteen viittaavien kokemusten kanssa.
	Hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - E. Allardt hyvinvointiteoria: having, loving, being. Lisätty Hirvilampi & Helne: doing. Allardt kuvaa elintason (having) hyvinvoinnin perustaksi, johon sisältyy mm. tulot, työllisyys, asumistaso ja terveys. Toisena hän tuo esille sosiaaliset suhteet (loving). Kolmannessa ulottuvuudessa mainitaan itsensä toteuttaminen (being) ja suhde yhteiskuntaan sekä arvonnanto. Allardtin näkemys tuo rinnakkain yhteiskunnallisen ja henkilökohtaisen tyytyväisyyden. (Uusitalo & Simpura) - Hyvinvoinnin moni-ilmeisyys, käsite moninainen, voidaan kokea monella tavalla - Itsensä toteuttamisen mahdollisuus on koetun hyvinvoinnin tärkeimpiä tekijöitä.
	Luontosuhde	<ul style="list-style-type: none"> - Luonnon terveyshyödyt voidaan mitata. Fyysiset ja psykologiset terveysvaikutukset - Elvyttävyyden ja kokonaisvaltaisuuden kokemukset, sosiaalinen merkitys (Salonen) - Luontosuhteella kuvataan ihmisen ja luonnon välistä vuorovaikutusta. Luontosuhde voidaan nähdä suojaavana tekijänä psyykkistä terveyttä uhkaavia asioita kohtaan. Oma kohtainen kokemus ja tunne vahvasta luontosuhteesta edistää hyvinvointia. - Lumoutuminen, voimaantuminen ja osallisuus - Vuorovaikutus ihmisen ja luonnon välillä on yksilöllinen - Luontosuhdetta tulee hoitaa niin kuin mitä tahansa vuorovaikutussuhdetta
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ihmisen riippuvaisuus luonnosta - Tekijän pohdintaa: onko globaali ilmastotilanne saanut ihmisiä palaamaan ajatukseen ihmisen ja luonnon yhteisyydestä 		

Ristola M. 2013. Koira-avusteisen toiminnan lisääminen sosiaalisen työllistämisen työpajalle. Vaikuttavuus työyhteisössä. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kymenlaakson AMK.

TEEMA	ALATEEMA	ALATEEMAN SISÄLTÖ
Eko-sosiaalisuus	Ekososiaalinen lähestymistapa	<ul style="list-style-type: none"> - Ekososiaalisella lähestymistavalla viitataan yksilön holistiseen elämäntapaan. Käsittää yksilön fyysisen, psyykkisen sekä kulttuurisen toimintaympäristön. Ajattelumallissa korostuu yksilön ymmärrys luonnosta, toisista ihmisistä sekä tapa toimia oikein tai väärin näiden kesken. (Helne, Silvasti; Salonen) - Ekososiaalinen lähestymistapa ekokriittisenä mallina, koska se vertaa enemmän sosiaalisia ja ekologisia ongelmia kuin luontoympäristön hyödynnettävyyttä ihmisen hyvinvoinnin merkityksessä (Lehto) - Green Care ja sosiaalityön teoria voivat yhdessä muodostaa uudenlaisen vihreän ekososiaalisen teorian – eri kuin ekososiaalinen lähestymistapa, joka käsittää luonnon olevan yksi osa kokonaisuutta, tai ekopsykologinen näkökulma, joka tarkastelee luontoa sekä luonnon eri elementtien hyödyntämistä toimintaan. Molemmilla lähestymistavoilla kuitenkin sientyy ihmisen ja luonnon välinen vuorovaikutuksellinen suhde. (Lehto) <p>Opinnäytetyön prosessista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei-osallistuvan havainnoinnin pohjana käytetty ekososiaalista lähestymistapaa: keskeisin näkökulma on ihmisen ja luonnon välisen hyvinvointisuhteen ja tasavertaisen vastavuoroisuuden tarkasteleminen.
	Luontosuhde	<ul style="list-style-type: none"> - Ekologinen minuus eli luontosuhde - Ihmisen erkaantuminen luonnosta ja sen vaikutus mielenterveyteen; vastavuoroisuuden merkityksen korostus suhteessa luontoon sekä yksilön sitoutumista ja olemista olla osaksi luontoa (Roszak) - Ekopsykologisen teorian mukaisesti heikentynyt luontosuhde lisää psyykkistä pahoinvointia, stressiä ja ympäristöongelmia. Yksilöltä katoaa yhteys itseensä kokevana ja eettisesti tuntevana persoonana, tällöin alamme toimia itseämme vastaan. - Riippuvaisuus luonnonelementeistä elämässämme on kiistatonta. - Luonnon elvyttävyyden, lumoutumisen, yhteensopivuuden kokemus, kokemuksellinen vuorovaikutus (Salonen)
	Green Care ja koira-avusteisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Green Care- ideologian toiminta perustuu luonnon ja maaseutu ympäristön sekä luontoelementtien hyödynnettävyyteen. Tavoitellaan eri asiakasryhmillä elämänlaadun ja yksilön hyvinvoinnin edistämistä - Suomessa kolme kehityssuuntaa ja toiminta- aluetta: vihreä hoiva, vihreä voima ja virkistys - Edellytyksiä ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. Arvoperustana asiakkaan kunnioittaminen ja arvostaminen, eläimen kunnioitus ja hyvinvointi sekä luonnon kestävä käyttö - Menetelmät: eläinavusteiset, luontoavusteiset, viher ympäristön kuntouttava käyttö, maatilan kuntouttava käyttö (hoivamaatalous) - Ryhmässä olo, koira ja ihminen, turvallisuus ja läheisyys, vuorovaikutuksellisuus ja laumaeläimyyden. Eläimen läsnäolon positiiviset vaikutukset
<p>Muita huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tässä opinnäytetyössä Green Care ja ekososiaalinen lähestymistapa hahmotetaan eri asioiksi 		